

Vyšší odborná škola misijní a teologická

ABSOLVENTSKÁ PRÁCE

2017

Mojmír Macháček

Vyšší odborná škola misijní a teologická

**ARMINIANISMUS – TEOLOGIE
OSLAVUJÍCÍ BOHA**

Absolventská práce

Vedoucí absolventské práce:

Michael Buban, B.A.

Autor:

Mojmír Macháček

Kolín, duben 2017

Jméno a příjmení autora: Mojmír Macháček

Název absolventské práce: Arminianismus – teologie oslavující Boha

Vedoucí absolventské práce: Michael Buban, B.A.

Rok obhajoby absolventské práce: 2017

Abstrakt:

Cílem této práce je obhájit názor, že arminianismus je teologií, která oslavuje Boha. V první části se věnuji definicím základních pojmů, jako jsou arminianismus či kalvinismus. Ve druhé části jsem vytýčil tři hlavní oblasti, v nichž jsou arminiani obviňováni z toho, že tato teologie oslavuje člověka na úkor Boha. V hlavní části rozebírám pět základních bodů, v nichž se teologie arminianismu liší od reformované teologie (kalvinismu), a snažím se dokázat, že ve všech těchto bodech je arminianismus skutečně teologií oslavující Boha, která nijak neomezuje Boží svrchovanost na úkor člověka, ale představuje svrchovaného a svatého křesťanského Boha milosti, lásky či milosrdenství.

Klíčová slova:

křesťanství, teologie, evangelikální protestantismus, arminianismus, kalvinismus, Boží svrchovanost, totální zkaženost, předběžná milost, podmíněné vyvolení, neomezené smíření, odolatelná milost, podmíněná vytrvalost

Name of the author: Mojmír Macháček

The title of the thesis: Arminianism – God-centered theology

Thesis facilitator: Michael Buban, B.A.

Year of defense of thesis: 2017

Abstract:

The aim of this thesis is to argue that Arminianism is a theology which glorifies God. The first part is devoted to definitions of basic concepts such as Arminianism and Calvinism. In the second part, I laid out the three main areas in which Arminians are accused of theology that celebrates the man at the expense of God. In the main part I analyze five basic points in which the theology of Arminianism differs from Reformed theology (Calvinism) and I try to prove that Arminianism is truly a theology glorifying God in all of these points, that does not limit God's sovereignty at the expense of man, but it shows a sovereign and the holy Christian God of grace, love and mercy.

Keywords:

Christianity, theology, evangelical protestantism, arminianism, calvinism, God's sovereignty, total depravity, prevenient grace, conditional election, universal atonement, resistible grace, conditional perseverance

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci vypracoval samostatně pod vedením Michaela Bubana, B.A., a že jsem v seznamu literatury uvedl všechny použité literární a odborné zdroje.

V Kolíně dne 20. dubna 2017

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Michaelu Bubanovi, B.A. za odborné vedení absolventské práce, poskytnutí odborných zdrojů, jeho cenné rady a vstřícný přístup. Děkuji své manželce Lence za podporu během studia.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Pojem arminianismus a související pojmy.....	9
2.1. Arminianismus.....	9
2.2. Remonstrace.....	11
2.3. Kalvinismus.....	12
2.4. Dortský kánon – TULIP.....	12
2.5. Pelagianismus a semipelagianismus.....	13
2.5.1. Pelagianismus.....	13
2.5.2. Semipelagianismus.....	14
3. Hlavní oblasti kritiky arminianismu.....	15
3.1. Důraz na lidské schopnosti a způsobilost.....	16
3.2. Omezení Boží svrchovanosti a moci.....	17
3.3. Důraz na lidské štěstí a naplnění na úkor Boží slávy.....	17
3.4. Další oblasti kritiky arminianismu.....	18
3.4.1. Důraz na filozofické úsudky a předpoklady.....	19
3.4.2. Nesprávná interpretace výkladu Písma.....	19
4. Arminianismus – teologie oslavující Boha.....	21
4.1. Arminianismus a padlý stav lidstva.....	21
4.1.1. Totální zkaženost lidstva.....	21
4.1.2. Obvinění z optimistické antropologie.....	23
4.1.3. Pohled na hřích jako problém současné evangelizace.....	26
4.2. Arminianismus a způsob Božího vyvolení.....	27
4.2.1. Boží volba jako součást teologie arminianismu.....	27
4.2.2. Boží předzvědění a námitky proti podmíněnému vyvolení.....	29
4.2.3. Víra – Boží dar z milosti.....	33
4.3. Arminianismus a rozsah smíření.....	34
4.3.1. Rozsah Kristova díla smíření.....	35
4.3.2. Neomezené smíření a námitky proti univerzálnímu vykoupení.....	35
4.3.3. Rozsah smíření a celosvětová evangelizace.....	39
4.4. Arminianismus a způsob Boží milosti.....	40
4.4.1. Příklady působení Boží milosti v Písmu.....	40
4.4.2. Neodolatelná milost a její vztah k nepodmíněnému vyvolení.....	41
4.4.3. Boží sláva v odolatelné milosti.....	42
4.5. Arminianismus a setrvání ve víře.....	44
4.5.1. Rozdílnost názorů na setrvání ve víře a nebezpečí <i>karikatur</i>	44
4.5.2. Problematika setrvání ve víře z pohledu Písma.....	45
4.5.3. Arminianismus jako teologie oslavující Boha a setrvání ve víře.....	47
5. Závěr.....	49
Seznam použitých zkratk.....	50
Seznam literatury.....	51

Úvod

Je arminianismus teologií, která místo Boha oslavuje člověka?

Myšlenky arminianismu byly po celá staletí podrobovány kritice ze strany jeho odpůrců a ani v současnosti tento spor neubírá na intenzitě. Díky narůstajícímu významu liberální teologie a jejím nejrůznějším odnožím zejména v 19. a 20. stoletích našeho letopočtu (dále jen n. l.) - a s tím související renesancí tradičního kalvinismu či reformované teologie jako reakcí na tuto teologii - je diskuze na téma *kalvinismus versus arminianismus* možná četnější než kdykoliv předtím. Arminianismus je přitom nadále jeho kritiky označován jako teologie, která *oslavuje člověka a omezuje Boha*, a pro některé z nich je dokonce herezí řadící se bok po boku směrů jako *pelagianismus* či *semipelagianismus*.

Zastánci arminianismu se této kritice vehementně brání - a nelze si při četbě jejich knih či článků nepovšimnout toho, z jak rozličného prostředí v rámci křesťanských protestantských církví či různých předních světových křesťanských univerzit pocházejí. I u nás však již arminianismus není jen doménou, která převládá v pentekostálním hnutí v čele s Apoštolskou církví v České republice; hlásí se k němu – či alespoň k jeho určitým rysům - také mnozí členové z např. církví tzv. probuzenecké tradice, jako je Církev bratrská, jejíž členem jsem od roku 2006, a z jiných protestantských církví.

Důvodům, proč není arminianismus pro nezanedbatelné množství protestantů teologií oslavující člověka, se budu věnovat v mé absolventské práci. Po stručném seznámení se základními pojmy popíšu hlavní oblasti *výtek*, kterým čelí arminianismus ze strany příznivců tradičního kalvinismu. Následně se pokusím dokázat na jednotlivých oblastech, které vycházejí z pěti základních bodů kalvinismu - akronymu TULIP (či z pěti bodů arminianismu, obdoby tohoto akronymu), že arminianismus není v rámci křesťanské protestantské teologie herezí, nýbrž *teologií, která zcela oslavuje Boha*.

2. Pojem *arminianismus* a související pojmy

V této kapitole se budu stručně věnovat vysvětlením pojmu *arminianismus* a základních pojmů, které považuji ve vztahu s tímto tématem za nejdůležitější, jako jsou *Remonstrace* či “protipól” arminianismu *kalvinismus* a k němu se vztahující *Dortská synoda* a akronym *TULIP*. Nechybí ani dvě hereze, které kladou důraz na člověka - *pelagianismus* a *semipelagianismus*, které jsou často kritiky arminianismu dávány s touto teologií do souvislosti.

2.1. Arminianismus

Jádrem této teologie jsou názory nizozemského kazatele jménem Jakob Hermandszoon (známého pod latinským jménem Arminius), který byl žákem Theodora Bezy, Kalvínova nástupce. Je zřejmé, že Arminius neměl v úmyslu polemizovat se *všemi* hlavními body kalvínského učení, natož se stát “zakladatelem” nového teologického směru – *arminianismu*, který vznikl až po jeho smrti a je vysoce aktuální až dodnes. Domnívám se, že jako přemýšlivý a citlivý člověk, který prožil tragické mládí, vynikající student teologie na ženevské univerzitě a především Kristův učedník, který šel příkladem svojí službou při morové ráně na začátku 17. století n. l., chtěl jen *upřesnit* či mírně poopravit *určité* body kalvínské teologie. Celá tato diskuze se však stala nakonec v rámci křesťanské protestantské teologie natolik důležitou a přinesla tak závažné důsledky, které by ani on sám nepředpokládal.

Arminius sám nevěřil, že zavádí cokoli nového v rámci křesťanské teologie. A zda to ve skutečnosti udělal, je diskutabilní. Jasně se totiž odvolával na církevní otce v rané církvi a používal středověké teologické metody a závěry.¹ Svoje názory přitom předkládal po celý život – snad ze strachu z následků - velmi rezervovaně. V roce 1589 byl povolán, aby hájil kalvínské učení o predestinaci před útoky Dicka Coornherta, nizozemského politika a teologa, a dvou ministrantů

¹ OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2006, s. 22.

z Delftu, kteří napsali anti-kalvinistické pojednání: podle tradičního pohledu Arminius při zvažování jejich argumentů zjistil, že stojí na straně svého protivníka, avšak obezřele zachoval mlčení a až posléze začal velmi opatrně předkládat svoje názory; podle jiných zdrojů však není důkaz, že Arminius vždy zastával přísné kalvinistické názory.² Po jeho smrti byla sepsána *Remonstrance* (viz podkapitola 2.2), jejíž jednou z hlavních osobností byl Simon Episcopius. Dalším důležitým remonstrantem 17. století n. l. byl např. vědec a státník Hugo Grotius.

Snad nejčastějšími mýty, o něž se opírají hlavně kritikové arminianismu, jsou názory, že jádrem arminianismu je víra ve svobodnou vůli člověka³ a že na rozdíl od kalvinismu arminiani nevěří v predestinaci.⁴ Příznivci arminianismu však věří, že základem jejich teologie je svrchovaně mocný Bůh, demonstrující svoji moc na úrovni lidských dějin svými skutky zvláštního zjevení, které vyvrcholilo tělesným vzkříšením Pána Ježíše.⁵

I kritikové z řad kalvinistů, kteří se arminianismem zabývají vážněji, jsou si vědomi toho, že pět základních bodů této teologie jsou: 1) podmíněná volba, 2) univerzální smíření, 3) úplná zkaženost/ předběžná milost, 4) odolatelná milost, 5) podmíněná vytrvalost.⁶

Naneštěstí myšlenky pozdějšího remonstranta Philipa Limborcha posunuly arminianismus blíže liberalismu a mnoho kritiků z 18. století n. l. znalo pouze jeho verzi arminianismu, která skutečně byla blíže k semipelagianismu – na rozdíl od učení samotného Arminia, již zmíněných remonstrantů a pozdějších významných osobností typu Johna Wesleyho, Johna Fletchera (2. polovina 18. století n. l.), Richarda Watsona, Thomase Summerse a Williama Burtona Popa (19. století n. l.).

Studium historie arminianismu ukazuje, že se k této teologii hlásili i liberálové typu Limborcha nebo L. Harolda DeWolfa (20. století n. l.), jejichž názory jsou zajisté “vodou na mlýn” kritikům tohoto směru. Používám-li tedy

2 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*. 1. vyd. Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2015, s. 121 (ebook).

3 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 97.

4 *Tamtéž*, s. 179.

5 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2000, s. 119 (ebook).

6 PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2004, s. 120.

v této práci pojem arminianismus, rád bych zůstal u jeho tradiční formy, kterou představují sám Arminius či raní remonstranti a obhajují současní zastánci. Nemám tedy mysli nic takového, co by se dalo nazvat “post-arminianismem” či “liberálním arminianismem”, kde by již bylo poměrně složitější – až nemožné - obhájit tezi, že arminianismus je teologií oslavující Boha.

2.2. Remonstrace

V roce 1610 se v Goudě setkala čtyřicet šest arminiónských kazatelů, kteří tam společně sepsali *Remonstraci*. Obsahovala následujících pět bodů:⁷ (Zvýraznil jsem ty části, které považuji za nejpodstatnější v rámci diskuze *kalvinismus versus arminianismus*.)

1. *Bůh se rozhodl spasit skrze Ježíše Krista všechny, kdo v něho Ducha svatého uvěří a vytrvají do konce.*
2. *Ježíš Kristus svou smrtí na kříži získal **odpuštění hříchů pro všechny, ale podíl na něm mají jen věřící.***
3. ***Padlý člověk ze své vlastní svobodné vůle nevymyslí nic, co je skutečně dobré.** K tomu, aby mohl dělat to, co je doopravdy dobré, se potřebuje Božím zásahem v Kristu skrze Ducha svatého znovuzrodit.*
4. *Bez Boží milosti, která nás předchází, burcuje, následuje a spolupracuje s námi, nemůžeme dělat nic dobrého. Tato **milost však není neodolatelná.***
5. *Opravdovým věřícím milost umožňuje vytrvat do konce a dojít spásy. Avšak to, **zda je možné vlastní leností nebo nedbalostí tuto milost ztratit, není jisté.** (Arminius sám byl v tomto bodě agnostikem. Arminióni se obvykle kloní k tomu, že odpadnutí od milosti a ztráta spasení možné jsou.)*

7 LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1. české vyd. Praha: Návrat domů, 1996, s. 164.

2.3. Kalvinismus

Termín *kalvinismus* je odvozen od jména velkého protestantského reformátora Jana Kalvína (16. století n. l.) a odkazuje na určitou tradici v teologii, jejíž byl Kalvín nejvýznamnějším propagátorem. Před Kalvínem stejné základní pohledy byly hájeny množstvím důležitých teologů, např. Augustinem (přelom 4. a 5. století n. l.), ačkoliv Augustin nebyl tak jednoznačný a důsledný v těchto záležitostech jako Kalvín.

Jádrem kalvinistické teologie je důraz na určité křesťanské doktríny, které jsou známé pod akronymem TULIP (viz podkapitola 2.4). Arminiáni neodmítají kalvinismus a reformovanou teologii jako celek: většinou přiznávají respekt a ocenění Kalvínovi a jeho dílu, z něhož mohou čerpat křesťané z různých teologických zázemí. Uvědomují si také, že nemálo kalvinistů bylo horlivými evangelisty a misionáři, kteří mocně přispěli k šíření Božího království. Kritizují však témata kalvinismu, která jsou ústředními aspekty historické reformované teologie, v nichž se rozchází nejen s arminianismem, ale i s ostatními soupeřícími teologickými tradicemi (např. nepodmíněné vyvolení, omezené smíření a další).

2.4. Dortský kánon – TULIP

Oficiální kalvinistický ohlas na Remonstraci přišel z Dorstké synody, která se uskutečnila v roce 1618 a skládala se z osmdesáti čtyř členů a z osmnácti sekulárních komisařů. Tento dokument je známý pod názvem *Dortský kánon* a jeho pět bodů není shrnutím kalvinistického učení, ale reakcí na pět bodů Remonstrace⁸ (tedy tím, co raní remonstranti považovali za nutné zdůraznit v rámci tématu Boží záchrany hříšníků).

Pro pět bodů kalvinismu se používá akronym TULIP, což znamená, že každé z těchto písmen je úvodním písmenem určitých anglických slov, která popisují jednotlivé termíny:

⁸ PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*. 1. vyd. Fearn: Christian Focus Publications Ltd., 2013, s. 12.

- **T** (Total depravity) – úplná zkaženost
- **U** (Unconditional election) – nepodmíněné vyvolení
- **L** (Limited atonement) – omezené smíření
- **I** (Irresistible grace) – neodolatelná milost
- **P** (Perseverance of saints) – setrvání ve víře

2.5. Pelagianismus a semipelagianismus

Jedná se o dvě hereze, které vycházejí z křesťanství, avšak odporují jeho oficiálnímu učení. Zmiňují se o nich proto, že odpůrci arminianismu často poukazují, že díky svému důrazu na člověka a jejich optimistické antropologii mají k této teologii blízko či se s ní v určitých bodech shodují. *Pelagianismus* je křesťanská hereze z 5. století n. l., zatímco *semipelagianismus* je herezí ze 6. století n. l.

2.5.1. Pelagianismus

Termín *pelagianismus* je odvozený od jména britského mnicha Pelagia, který věřil, že protože Bůh nepřikázal nic, co by nebylo možné činit, a protože Bůh lidem přikázal, aby byli svatí, může žít každý člověk život bez hříchu. Učil, že člověk byl stvořen v neutrálním stavu, ani hříšný ani svatý, a že mu byla dána schopnost a vůle vybrat si svobodně mezi hříchem a dobrem. Člověk má mj. svobodnou vůli a hřích pochází z jednotlivých činů lidské vůle. Zároveň má člověk svobodu konat dobré skutky a všechny tyto jeho dobré skutky pocházejí z jeho vlastní schopnosti činit dobro, které je součástí jeho přirozenosti. Pelagioví oponoval jeho současník Augustin, který zdůrazňoval naprostou lidskou neschopnost dosáhnout spravedlnosti, a z toho vyplývající potřebu ničeho jiného než svrchované milosti.⁹

9 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*. 1. vyd. Třinec: Biblos, 1994, s. 255.

Například v roce 1992 ve článku v časopise *Modern Reformation* W. Robert Godfrey, prezident Westminster Theological Seminary California, prohlásil, že konflikt mezi kalvinismem a arminianismem souvisí s konfliktem mezi Augustinem – zastáncem milosti – a Pelagiem – který trval na tom, že lidská vůle je tak svobodná, že bylo pro člověka možné být spasen výhradně prostřednictvím svých vlastních přirozených schopností.¹⁰

2.5.2. Semipelagianismus

Pozdější *semipelagianismus* stojí názorově mezi augustianismem (s jeho silným důrazem položeným na predestinaci a lidskou neschopností) a pelagianismem (s jeho trváním na ničím neomezené lidské schopnosti). Semipelagianismus učí, že si člověk zachovává jistou míru svobody a může tak spolupracovat s Boží milostí. Lidská vůle byla sice oslabena a lidská přirozenost byla ovlivněna pádem, nejsou však zkažené úplně. Při znovuzrození se člověk rozhodne pro Boha, jenž pak k lidské vůli přidá svou milost.¹¹ Arminianismus však tvrdí něco jiného – věří, že člověk je spasený zásluhou toho, že Bůh svojí (předběžnou) milostí inicioval tento vztah a umožnil člověku svobodně reagovat pokáním a vírou¹², zatímco podle semipelagianismu je iniciátorem spasení člověk.

Nutno podotknout, že sám Ryrie, ačkoliv je autorem teologického díla určeného k ověřování faktů, se zabývá arminianismem v souvislosti s tzv. socianismem (herezí ze 16. století, která mj. popírala preexistenci Syna), a arminianismus je tak podle něj učením kladoucím důraz na lidské úsilí a vůli, které nepovažuje spasení za dílo Boha, nýbrž za dílo člověka.¹³

Jiný kalvinista, pastor a teolog Edwin H. Palmer, výslovně přirovnává arminianismus k semipelagianismu. Kromě toho tvrdí, že arminianismus popírá Boží svrchovanost a je založený spíše na racionalismu než na pokorném podřízení se Božímu Slovu.¹⁴

10 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 139.

11 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 255.

12 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 159-160.

13 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 448.

14 PALMER, Edwin H. *The Five Points of Calvinism*. 1. vyd. Grand Rapids: Baker, 1972, s. 59, 85, 107.

3. Hlavní oblasti kritiky arminianismu

Současný významný arminian Roger Olson v roce 1975 rozdělil výtky kalvinistů, podle nichž je arminianismus teologií oslavující člověka místo Boha, na tři hlavní oblasti.¹⁵ Z jejich pohledu arminianismus:

- 1) klade důraz na lidské schopnosti a způsobilost,
- 2) omezuje Boží svrchovanost (suverenitu) a moc,
- 3) klade důraz na lidské štěstí a naplnění na úkor Boží slávy.

Proč uvádím zrovna tyto tři body, když jsem v mé práci dosud hovořil i o jiných oblastech kritiky arminianismu, jako jsou např. víra ve svobodnou vůli člověka či odmítnutí predestinace? Samozřejmě i tyto a další názory (či spíše mýty - jak se budu snažit v této práci dokázat) o arminianismu patří k těm, které bývají arminianům vytýkány jejich odpůrci. Domnívám se však, že právě v těchto třech bodech Olson shrnul základní oblasti kritiky arminianismu, pod něž spadají téměř všechny ostatní – první z nich se týká člověka a *domnělé* optimistické antropologie arminianismu, druhá se týká Boha a *domnělého* omezení Boží svrchovanosti a moci a třetí z nich doplňuje první dva body tím, že v arminianismu spatřuje *domnělý* důraz na šťastný život a naplnění hříšných lidí - namísto oslavy svrchovaného, svatého Boha.

Množství dílčích výtek, kterými argumentují kalvinisté, by mělo být možné přiřadit k některému z bodů v rámci těchto tří hlavních skupin. (Např. víra ve svobodnou vůli člověka spadá zejména pod bod č. 1, zatímco odmítnutí predestinace spíše pod bod č. 2). Častěji se však jednotlivé výtky netýkají jen jednoho z těchto bodů, ale dvou, případně všech tří. (Např. lze říct, že odmítnutí predestinace je omezením Boží svrchovanosti a moci – bodem č. 2, ale zároveň i položením důrazu na lidské schopnosti a způsobilost. Tvrzení, že Bůh nevyvolil ty, které zachránil, současně znamená tvrzení, že Bůh zachránil ty, kteří se o své spasení zasloužili svými schopnostmi či způsobilostí – což je bodem č. 1. Popřením predestinace bychom tedy vyloučili z procesu spásy člověka svrchované Boží

¹⁵ PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 13 (ebook).

rozhodnutí, čímž bychom zároveň položili důraz na lidské štěstí a naplnění na úkor Boží slávy – což je bodem č. 3.)

Při studiu této problematiky jsem si uvědomil další argumenty, které jsou používány kritiky arminianismu a netýkají se přímo ani jedné z výše uvedených oblastí: otázek lidských schopností, Boží svrchovanosti či lidského štěstí a naplnění. Jedná se o kritiku *domnělých* zdrojů, které jsou používány arminiany k obhajobě jejich teologie, či kritiku *domnělého* způsobu biblické interpretace, která je přisuzována arminianům kalvinisty. Těmto výtkám bych se chtěl věnovat v podkapitole 3.4.

3.1. Důraz na lidské schopnosti a způsobilost

Arminianismus je podrobován kritice, že se soustřeďuje příliš na lidskou dobrotu a lidskou způsobilost v otázce vykoupení. Nebere dostatečně vážně zkaženost lidstva a příliš oceňuje lidské přispění ke spáse.¹⁶ Oslavuje člověka, protože věří ve vrozenou schopnost člověka uplatňovat dobrou vůli před Bohem a přispívat ke spasení dokonce i po Adamově pádu. Tato teologie podle jejích kritiků nevěří, že následky pádu lidstva jsou skutečně zničující; tím věří, že morální a duchovní sféra lidské svobodné vůle přežila Pád a v nejhorším případě jsou lidé “poškozené zboží”, ne však zcela zkažené.¹⁷

Výše uvedená tvrzení jsou stručným popisem první oblasti výtek vůči arminianismu. Některá kalvinistická obvinění demonstrují téměř úplný nedostatek znalosti nebo porozumění klasické literatury arminianismu. Například kalvinistický teolog Edwin H. Palmer se provinil tak neslýchaným zkreslením arminianismu, když napsal, že “tato teologie věří, že chvílemi přirozený, neobrácený člověk má v sobě tolik dobroty, takže pokud mu Duch svatý pomáhá, bude si chtít zvolit Ježíše. Člověk si volí Boha – až posléze si Bůh volí člověka.”¹⁸

16 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 13 (ebook).

17 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 137.

18 *Tamtéž*, s. 137.

3.2. Omezení Boží svrchovanosti a moci

Arminiáni často čelí od kalvinistů otázkám typu: “Vy nevěříte v Boží suverenitu?” Mnoho kalvinistů se učí v jejich církvích a vzdělávacích institucích, že arminiáni nevěří v Boží svrchovanost. Edwin H. Palmer řekl posluchačům, že “ačkoliv arminiáni tvrdí, že věří v Boží svrchovanost, tak pokud je jejich tvrzení pečlivě prozkoumáno, tak zůstává z Boží svrchovanosti úplné minimum.”¹⁹

Kalvinisté věří, že arminiáni mohou lpět na své teologii jenom v případě, že sníží či popřou Boží svrchovanost, aby vyhověli určitému chápání lidské svobody. Současně varují, že takové zkreslení naprostých základů křesťanské teologie musí nejen překroutit každou jinou křesťanskou doktrínu, ale také ohrožuje odejmutím přívlastku “božský” od Boha, protože bůh, který není svrchovaný, nedokáže být bohem vůbec. Např. prezident Southern Baptist Theological Seminary píše v *The Coming Evangelical Crisis*, že “Bůh arminiánů v konečném důsledku postrádá vševědoucnost, všemohoucnost a transcendentní svrchovanost.”²⁰

Každý, kdo čte Arminia a jeho věrné následovníky, vidí, že všichni zdůrazňují Boží svrchovanost na úkor Jeho stvoření. To, že se Bůh v určitých případech omezuje (např. v osobě Pána Ježíše Krista), v žádném případě neznamená omezení samotné Boží podstaty.

3.3. Důraz na lidské štěstí a naplnění na úkor Boží slávy

Třetí obvinění proti arminianismu, které zjevně ukazuje jeho důraz na člověka, je jeho zaměření se na lidské štěstí a naplnění, a to na úkor Boží slávy. Někteří reformovaní teologové tvrdí, že Bůh arminianismu je slabý, sentimentální Bůh, který existuje proto, aby sloužil lidským potřebám a přáním. Podle nich je člověk v teologii arminianismu oslavený za cenu Boží slávy.²¹

19 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 115.

20 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 17 (ebook).

21 *Tamtéž*, s. 20.

Arminiánům je vyčítáno, že se odvrátili od pevného, jasného učení Písma směrem k herezi humanismu. Zatímco reformátoři a jejich následovníci odhalili vesmír oslavující Boha s příběhem spásy, jehož ústřední „postavou“ je opět svrchovaný Bůh, arminiáni a jejich spojenci soustavně zředili biblické poselství svojí teologií zaměřenou na dobrý pocit či lidské štěstí, a tudíž vyrobili chutnou, ale smrtící směs.²²

Olson připouští, že podobné názory jsou zobrazením současného stavu např. amerického lidového náboženství.²³ (Olson je americký evangelikál, tudíž se věnuje zejména náboženskému pozadí USA – pozn. aut.) To je také důvodem, proč kalvinismus v posledních desetiletích zažil svůj návrat v Americe, jelikož reprezentuje strohou alternativu k povrchní teologii, citlivé k potřebám duchovních “hledáčů” (v angličtině pro to existuje pojem “seeker-sensitive”), která převládá v mnoha církvích v USA. V takových církvích je Bůh často redukován na jakéhosi “kosmického poslíčka”, jehož jedinou starostí je uspokojit potřeby, které pocítují současní lidé.²⁴ Biblický obraz svatého Boha, před nímž stojíme vinni a s potřebou spásy, je tak nejasný či přímo popřen.

Něco takového podle Olsona nemá nic společného s teologií klasického arminianismu, v němž všechny věci mají svůj konečný cíl v ničem jiném než v Boží slávě.²⁵

3.4. Další oblasti kritiky arminianismu

Kromě tří hlavních obvinění, kterým jsem se věnoval v předchozích podkapitolách, si nelze nepovšimnout také dalších výtek, které kalvinisté používají k tomu, aby učinili arminianismus nedůvěryhodnou teologií. Tato obvinění jsou přitom podle obhájců arminianismu dalšími mýty o této teologii.

22 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 21 (ebook).

23 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 20 (ebook).

24 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 7 (ebook).

25 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 20 (ebook).

3.4.1. Důraz na filozofické úsudky a předpoklady

Arminiáni často přiznávají, že co nejdopovědnější zodpovězení otázek typu *Jak je udělována Boží milost?* a *Jak to ovlivňuje naše spasení?* vyžaduje jak co nejhlubší povědomí o Písmu (exegetický rozbor), tak co nejpečlivější konceptuální analýzu (teologický a filozofický rozbor).²⁶ Naneštěstí je častým tvrzení, že zatímco kalvinisté zakládají svoje názory na Písmu, tak arminiáni tak činí v prvé řadě na základě příčin a filozofie. Skutečnost je však taková, že kalvinisté – ne méně než arminiáni – spoléhají na kontroverzní filozofické úsudky a předpoklady, které bývají vydávány za biblické pravdy.²⁷

Dovolím si zde jeden příklad: arminiáni poukazují na to, že kalvinismus činí z Boha původce hříchu.²⁸ Kalvinisté se hájí tím, že Boží vůle sice zahrnuje také hříšné činy člověka, ale že kvůli tomu žádným způsobem nečiní z Boha autora hříchu.²⁹ Odvolávají se přitom na Skutky 2,23³⁰ a jiné verše. Zároveň však připouští, že reformovaná teologie není schopna tuto obtížnou otázku vyřešit (a přitom tvrdí, že odmítají arminianistické řešení, které viní z omezení Boží svrchovanosti). Přesto ale podle nich reformovaná teologie poskytuje velmi nápomocné řešení, že Boží vůle v souvislosti s hříchem není vůle hřích *činit*, nýbrž prostě hřích *dopustit*.³¹ Nejedná se tedy spíše o určitý filozofický úsudek než o názor jasně založený na Písmu (bez ohledu na to, zda souhlasíme s kalvinistickým nebo arminiánským pohledem, či je nám některý z nich bližší)?

3.4.2. Nesprávná interpretace výkladu Písma

Další výtky ze strany kalvinistů se týká chyb v učení způsobenými nesprávnou interpretací výkladu veršů v Písmu.³² Ačkoliv reformovaní teologové jsou většinou zajedno v tom, že ve sporu mezi evangeliem a sektami stojí kalvinisté

26 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 8 (ebook).

27 *Tamtéž*, s. 8 (ebook).

28 *Tamtéž*, s. 115 (ebook).

29 STEIGER, Pavel. Svrchovanost Boha. In *Zápas o duši*. 1998, č. 55, s. 32.

30 „*Bůh předem rozhodl, aby byl vydán, a vy jste ho rukou bezbožných přibíli na kříž a zabili.*“

31 STEIGER, Pavel. Svrchovanost Boha. In *Zápas o duši*. 1998, č. 55, s. 32.

32 PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*, s. 14.

a arminiáni společně na straně evangelia proti sektám, jako jsou Svědkové Jehovovi či mormoni, arminiánům vytykají domnělé chyby v učení, které jsou způsobeny nesprávným výkladem Písma, čímž je řadí bok po boku těchto sekt.³³ Podle kalvinistů jsou tyto chyby způsobeny tím, že určitá skupina veršů se vykládá jinou skupinou veršů, a to na úkor jejich smyslu.³⁴ Tvrdí, že namísto toho, aby se obě skupiny veršů zharmonizovaly a byly ukázány jako pravdivé, je vysvětlena jedna skupina veršů na úkor druhé – ve výsledku je jeden verš pravdivý, zatímco druhý je nepravdivý nebo nemá žádné vysvětlení. Snahou je tedy vysvětlovat Písmo způsobem “buď – anebo”, místo toho, aby bylo vysvětleno tak, že platí obojí.³⁵

Obávám se, že tento argument může být příkladem toho, kdy “zbraň” může být snadno obrácena proti “útočníkovi”. Uvedl bych opět jeden příklad: kalvinisté vytykají arminiánům to, že věří v *neomezené smíření*. K podrobnějšímu vysvětlení se dostanu v jedné z následujících kapitol – stručně vysvětleno se jedná o to, že vytykají arminiánům jejich názor, že Pán Ježíš zemřel za hříchy *všech* lidí. Arminiáni nevidí problém v tom, že Bible obsahuje verše, které hovoří o Boží lásce k určité skupině, zatímco jiné verše hovoří o Boží lásce k celému světu, což vysvětlují tím, že jedna věc nepopírá druhou.³⁶ (Stejně tak mohu říct např.: Miluji své rodiče. Pokud zanedlouho řeknu, že miluji svoji matku, neznamená to, že už nemiluji oba své rodiče.)

Kalvinisté v tomtéž případě hovoří o *omezeném smíření* – Kristus nezemřel za všechny lidi, ale pouze za svoje “ovce”, tudíž za ty, které předem vyvolil svým svrchovaným rozhodnutím. Odkazují se přitom na verše z Bible, které toto tvrzení podporují.³⁷ Pokud však mají vysvětlit verše, které hovoří o oběti za *všechny* (či za *celý* svět), odpovídají tím, že nepopírají, že Kristus zemřel za všechny *v určitém smyslu* či *v konkrétnějším smyslu*.³⁸ Není tedy výsledkem pokusu o harmonizaci veršů to, že výklad jedné skupiny veršů je „násilně“ přizpůsoben významu veršů z druhé skupiny?

33 PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*, s. 14.

34 GIBSON, Greg. Kalvinismus nebo arminianismus. In *Zápas o duši*. 2012, č. 112, s. 21.

35 *Tamtéž*, s. 21.

36 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 26 (ebook).

37 Bible, J 10,14-15: „*Já jsem dobrý pastýř; znám své ovce a ony znají mne, tak jako mě zná Otec a já znám Otce. A svůj život dávám za ovce.*“

38 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 40.

4. Arminianismus – teologie oslavující Boha

V hlavní části této práce jsem si zvolil pět hlavních oblastí teologie, v nichž se kalvinisté a arminiáni nejvíce liší. Z toho důvodu vzniklo *Pět bodů kalvinismu* (akronym TULIP), které reagují na pět bodů *Remonstrace*. Těchto pět bodů se týká následujících oblastí: 1) padlého stavu lidstva; 2) způsobu Božího vyvolení; 3) rozsahu smíření; 4) způsobu Boží milosti; 5) setrvání ve víře.

Předesílám, že mým cílem není na omezeném prostoru této práce poskytnout (kompletního) průvodce biblickými verši, které mají co říct k jednotlivým oblastem, ani vyčerpávat veškeré argumenty či protiargumenty obou stran (což je kvůli množství existující literatury zcela nemožné), ale chtěl bych spíše poskytnout jakýsi úvod do problematiky, který čtenáře seznámí s určitými základními myšlenkami, případně je povede k následnému studiu a k hlubšímu pochopení toho, proč podle jeho zastánců arminianismus není teologií, která oslavuje člověka, ale Boha.

4.1. Arminianismus a padlý stav lidstva

V této podkapitole se budu věnovat první oblasti, která se zabývá stavem člověka z pohledu Písma a jeho vztahu ke svrchovanému Bohu a ke spasení z pohledu této teologie.

4.1.1. Totální zkaženost lidstva

Jelikož lidská povaha byla tolik poškozena pádem, hovoříme o *totální* (úplné) *zkaženosti*. Jak píše kalvinista Piper, úplnost této zkaženosti nespočívá v tom, že člověk dělá tolik zla, kolik je schopen dělat. Člověk bezpochyby může vykonávat více zlých činů vůči svému bližnímu, než dělá. Ale pokud toto konání špatných činů je omezeno z jiných důvodů, než je radostné podrobení se Bohu,

dokonce i “ctnost” je v Božích očích špatná.³⁹ Podle arminiána Hortona žádný člověk není schopen konat duchovní dobro bez milostivé Boží pomoci.⁴⁰ Neznamená to, že lidé nedokáží konat žádné dobro, ale pouze to, že nemohou vykonat nic, čím by si zasloužili spásu. Toto učení není výhradně kalvínské – tento názor zastávali i Arminius a raní remonstranti. (Opět přiznávám, že mezi některými pozdějšími arminiány byly výjimky, které byly schopny vidět člověka v lepším světle – např. osvícenstvím ovlivněný Philip Limborch.)

Výraz *zkaženost* (či zvrácenost) je překladem slova *adokimos* v Římanům 1,28. Toto slovo znamená “neobstát při zkoušce” a při definici pojetí zkaženosti z něho můžeme vycházet. Jedná se o zkoušku, v níž by se měl líbit Bohu. Výraz *zkažený* označuje, že v Božích očích je člověk nicotný a že nemá žádnou zásluhu. Toto selhání je naprosté v tom, že a) ovlivňuje všechny stránky lidského bytí a b) zasahuje všechny lidi.⁴¹

Jak o tomto tématu přímo hovoří Bible? Například v Římanům 3,9-12 apoštol Pavel píše: “Máme my židé nějakou přednost? Vůbec ne! Vždyť jsme už dříve ukázali, že všichni, židé i pohané, jsou pod mocí hříchu, jak je psáno: 'Nikdo není spravedlivý, není ani jeden, nikdo není rozumný, není, kdo by hledal Boha; všichni se odchýlili, všichni propadli zvrácenosti, není, kdo by činil dobro, není ani jeden.'(...)” V tomtéž listu apoštol píše v osobnějším duchu: „Víme, že zákon je svatý – já však jsem hříchu zaprodán. Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. (...) Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro.“ (Ř 7,14-15,18a)

Kalvinisté upozorňují na dvě skupiny veršů – první skupina jsou verše, které volají hříšníky a přikazují jim, aby činili pokání, věřili a šli ke Kristu (např. Mt 11,28⁴², Sk 3,19⁴³ a další). Tyto verše činí hříšníky zodpovědnými za to, aby přišli ke Kristu. Upozorňují však na to, že žádný z nich neříká, že to hříšníci

39 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 17.

40 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*. 1. české vyd. Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s. 272.

41 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 253.

42 „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout.“

43 „Proto číňte pokání a obraťte se, aby byly smazány vaše hříchy.“

mohou udělat nebo že to jsou schopní udělat. Druhá skupina veršů podle nich jasně ukazuje, že hříšníci nemohou přijít ke Kristu⁴⁴ (např. Mt 19,25-26⁴⁵, J 3,3⁴⁶ a další).

Ani Arminius nevěřil v přirozenou lidskou morální schopnost po pádu člověka; věřil v totální zkaženost včetně otroctví lidské vůle hříchu. Arminíáni uznávají prvotní hřích jako zděděnou zkaženost, která postihuje každý aspekt lidské přirozenosti i osobnosti a činí lidské osoby neschopné čehokoliv dobrého na rozdíl od nadpřirozené milosti.

Arminíáni se s kalvinisty shodují v tom, že jestliže Bible mluví o našem otroctví hříchu, znamená to, že celá naše bytost, včetně naší vůle, je v poddanství a v moci hříchu. Boží Syn nás zákonně zbavuje trestu za hřích, ale pouze Duch svatý nás může osvobodit z moci smrti a mravní zkázy hříchu. Proč tedy kalvinisté v arminianistickém pohledu na toto téma vidí jeden z problémů, který je vede k závěru, že arminianismus je teologie oslavující člověka, nikoliv Boha? Zatímco kalvinisté tvrdí, že znovuzrození, dílo Ducha svatého, nás uschopňuje přijmout skutečnou vírou Kristovo dílo usmíření k naší spáse⁴⁷, v arminianském *ordo salutis* (pořádku spásy) se uvěření nachází před znovuzrozením.⁴⁸ (Všimněme si, že např. ve 3. kapitole Janova evangelia odpovídá Ježíš Nikodémovi na jeho dotaz ohledně znovuzrození několika verši týkající se nutnosti uvěřit - viz J 3,14-18).

4.1.2. Obvinění z optimistické antropologie

Olson tvrdí, že jednou z nejrozšířenějších a nejškodlivějších mylných představ kritiků Arminiovy teologie je to, že arminianismus *věří ve vrozené schopnosti člověka vykonávat dobrou vůli vůči Bohu a přispět tak ke spáse* dokonce i po Adamově pádu.⁴⁹ Podle tohoto obvinění arminianismus nevěří, že následky pádu lidstva jsou skutečně zničující, a věří tím v morální a duchovní oblast lidské

44 GIBSON, Greg. Calvinismus nebo arminianismus. In *Zápas o duši*. 2012, č. 112, s. 18.

45 „Když to učedníci slyšeli, velice se zhrozili a řekli: 'Kdo potom může být spasen?' Ježíš na ně pohleděl a řekl: 'U lidí je to nemožné, ale u Boha je možné všechno.'“

46 Ježíš mu řekl: 'Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.'“

47 REISINGER, John G. Boží a lidská účast na spasení. In *Zápas o duši*. 2002, č. 74, s. 18.

48 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 368.

49 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 137-138.

svobodné vůle, která přežila Pád. Olson uvádí slova E. H. Palmera, podle něhož nespasení lidé jsou schopni vlastní silou – s asistencí Ducha svatého – prosit Ježíše o spásu. Olson v tom vidí protimluv: Jestliže arminiani věří, že lidé potřebují asistenci Ducha svatého, aby uvěřili v Ježíše, jak to tedy může být možné jejich vlastní silou?⁵⁰ Podle Arminia je to možné pouze pomocí tzv. *předběžné milosti* – lidé se mohou rozhodnout pro Boha, ale jedná se o ty, kdo jsou již pod napřirozeným vlivem Ducha svatého.

I současní kalvinisté, kteří se zabývají arminianismem do hloubky, přiznávají, že arminiani 17. století se drželi názoru, že lidská vůle byla tak porušena hříchem, že člověk nemůže hledat milost bez jejího zpřístupnění. Proto potvrdili nezbytnost a prioritu milosti ve spasení. Milost musí předcházet lidské odezvě na evangelium. Z toho důvodu arminianismus je podle nich blíže *semiaugustinismu* než *semipelagianismu* či *pelagianismu*. Stejní autoři však současně napadají arminianský pohled na totální zkaženost, přičemž se odkazují na Johna Wesleyho a Kennetha J. Collinse, odborníka na Wesleyho. Ten popsal rozličná Wesleyho a Kalvínova pojetí milosti a lidské neschopnosti - zatímco Kalvín podle nich popisuje hříšné lidské bytosti takové, jaké jsou, neschopnost podle Wesleyho je „logickou abstrakcí, která neodpovídá skutečným mužům a ženám.“ Příčinou je arminianská *předběžná milost*, která podle nich činí neschopnost hypotetickou. Ptají se proto: Je neschopnost hypotetická (arminianismus) nebo skutečná (kalvinismus)?⁵¹ Olson na to reaguje tím, že se mu to zdá poněkud neupřímé, jelikož tito autoři moc dobře vědí, že arminiani potvrzují totální zkaženost jako přirozený stav lidských bytostí. Co by si pomysleli např. o člověku, který by řekl nevidomému muži, že je pouze „hypoteticky nevidomý“, neboť se speciálními brýlemi může alespoň trochu vidět?⁵²

Sám Arminius věřil, že lidé nemají žádnou schopnost hledat Boha či se k němu obrátit, dokud nejsou zásadně ovlivněni Boží milostí. Jeho názor na lidskou svobodu neznamena svobodu dělat cokoli dobrého v Božích očích nebo si zvolit sám od sebe Boha. Pro Arminia základní svoboda, která charakterizuje lidskou

50 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 137-138.

51 PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*, s. 39, 165.

52 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 154.

vůli, je svobodou z *nutnosti* či *nezbytnosti*.⁵³ Arminius tedy přičítal vše dobré v lidském životě – včetně schopnosti reagovat vírou na evangelium – *předběžné milosti*, která obnovuje svobodnou vůli.

Podle některých kalvinistů však téma podstaty svobody vůle a s ní související rozdíly mezi kalvinismem a arminianismem spočívají v tom, že pro některé lidi je definicí svobodné vůle schopnost výběru, zda poslechneme jakékoliv Boží přikázání v kterýkoliv okamžik svého života. Podle nich jsou lidé, kteří věří, že mají svobodnou vůli, která je schopna poslouchat Boha, vystaveni obrovskému selhání, zklamání a pochybnostem.⁵⁴ To je ale příklad pelagianismu či semipelagianismu, nikoliv arminianismu.

Arminius popisuje tzv. *libertariánskou svobodu*, která však není svobodou z otroctví hříchu. Svobodnou lidskou vůli Arminiovy teologie a klasického arminianismu je proto správnější označit jako *osvobozenou* vůli. Milost osvobozuje vůli z otroctví hříchu i zla a dává jí schopnost nebránit se spasitelné milosti. Pro Arminia je *lidská schopnost* přijmout Boží milost sama *Božím darem*; není to přirozená lidská schopnost, která byla ztracena po Adamově hříchu, kdy veškeré jeho potomstvo dědí tuto zkaženost.⁵⁵ Arminius nemůže být považován za synergistu (toho, který věří, že spasení je výsledkem spolupráce Božího a lidského úsilí) či příznivce semipelagianismu, neboť trval na spasení způsobem *sola gratia* (“pouhou milostí”). Nevěřil, že člověk je schopen ve věci spásy součinnosti s Bohem. Lidské bytosti jsou zachráněny milostí skrze víru.⁵⁶ Víra, která je nástrojem ospravedlnění, by nemohla být bez Boží milosti - ta dává jednotlivcům veškerou moc přijít k Bohu.⁵⁷

53 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 131 (ebook).

54 HICKS, Tom. Mají křesťané svobodnou vůli? Proč na tom záleží... In *Zápas o duši*. 2015, č. 123, s. 40.

55 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 142-143.

56 *Tamtéž*, s. 210.

57 PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*, s. 132 (ebook).

4.1.3. Pohled na hřích jako problém současné evangelizace

Jedním z důvodů kritiky může být i to, čím je často vinen současný arminianismus, a to je jeho pohled na hřích - jedna z jeho největších slabin. Dnešní arminiani totiž často zužují problém hříchu na záležitost viny, který je do značné míry chápán (pouze) jako závazek vůči budoucímu soudu. Proto se současná arminianská evangelizace často soustředí na nabídku odpuštění, která má vést k odvrácení této hrozby, a prezentuje ji jako pozvánku – s předpokladem, že její adresáti použijí svobodnou vůli, relativně zdravý úsudek a otevřenost k tomu, aby obstáli ve spravedlivém zvážení poselství evangelia. Arminius a tradiční arminiani přitom – stejně jako kalvinisté - viděli hříšníka jako uvězněného v nejhlubším rohu teroristického tábora a spasení pro ně bylo možné jen v případě, že Bůh radikálně, mocně a milostivě pronikne do lidského srdce.⁵⁸

Ačkoliv výše napsaná slova napsali samotní arminiani, osobně bych neřekl, že je to problém současného arminianismu, ale spíše současné evangelizace obecně. Z vlastní zkušenosti vím, že někteří lidé, kteří takto prezentují evangelium, často nemají o pojmech *kalvinismus* a *arminianismus* skoro tušení. Tito lidé například často apelují na neobrácené lidi, aby otevřeli svá srdce a přijali Krista do svého života. Kalvinisté sice poukazují na verš ve Skutcích 16,14⁵⁹, který je podle některých z nich jediné místo, které používá výraz “otevřít srdce”, což Bible dává cele za zásluhu Boží moci a ne lidské vůli, poukazují však na to, že moderní evangelismus podle nich činí přesný opak a přičítá otevření srdce rozhodnutí lidské svobodné vůle.⁶⁰ Z toho však nelze vinit arminianismus, ale pronikání takových myšlenek, které mají svůj původ v semipelagianismu či jiných novějších teoriích liberální teologie.

Tradiční arminianismus podle Arminia a jeho pokračovatelů tvrdí, že člověk je naprosto zkažený. Tato zkaženost ovlivňuje všechny stránky lidské přirozenosti. Člověk žije v poddanství a v moci hříchu; svými vlastními silami není schopen dosáhnout spásy. Z moci smrti jej může vysvobodit pouze Kristus - skrze moc

58 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 34 -35 (ebook).

59 „Poslouchala nás i jedna žena jménem Lydie, obchodnice s purpurem z města Thyatir, která věřila v jediného Boha. Pán jí otevřel srdce, aby přijala, co Pavel zvěstoval.“

60 REISINGER, John G. Boží a lidská účast na spasení. In *Zápas o duši*. 2002, č. 74, s. 19.

Ducha svatého. Boží milost, která je darem od Boha, osvobozuje lidskou vůli, která tak člověku umožňuje se této milosti nebránit. (Tato tzv. libertariánská svoboda však není svobodou z otroctví hříchu.) Člověk je zachráněn skrze víru, která je Božím darem. Není tudíž pravdou, že v tomto bodě je arminianismus teologií, která – na úkor Boží slávy – oslavuje člověka.

4.2. Arminianismus a způsob Božího vyvolení

Jednou z výtek, které arminiáni čelí, je ta, že nevěří v predestinaci a nepodmíněné vyvolení. Druhou oblastí, na níž se budu snažit dokázat, že arminiánská teologie neoslavuje člověka, ale Boha, je způsob Božího vyvolení.

4.2.1. Boží volba jako součást teologie arminianismu

Podle letničního arminiána Stanley M. Hortona je evidentní, že Bible učí Boží volbu, božské vyvolení. Upozorňuje přitom na Pavlovy důrazy v listu Římanům. Jedním z nich je skutečnost, že být dítětem Božím závisí na svobodném a svrchovaném vyjádření Božího milosrdenství, nikoliv na něčem, co jsme nebo co děláme. Pavel zdůrazňuje Boží milosrdenství, které zahrnuje pohany stejně jako Židy⁶¹ (Ř 9,24-26⁶²; Ř 10,12⁶³) - tedy řečeno současným jazykem lidí všech národností.

Kalvinismus spatřuje v této pasáži potvrzení nauky, že Bůh provedl svémocný výběr, který nebere v úvahu lidskou odpověď ani účast, což potvrzuje například CH. C. Ryrie, podle něhož *vyvolení jednotlivce před stvořením světa* je vyvolení bezpodmínečné.⁶⁴ (Tzn. že ve stvoření není nic, co by Boží výběr podmiňovalo, došlo k němu před stvořením světa, je nezasloužené – tj. z milosti –

61 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 369.

62 „... na nás, které povolal nejen ze židů, ale i z pohanských národů. Jak je psáno u Ozeáše: 'Lid, který není můj, povolám za svůj lid a Nemilovanou nazvu Milovanou, a kde bylo řečeno: 'Vy nejste můj lid, tam budou nazváni syny Boha živého.'“

63 „Není rozdílu mezi Židem a Řekem: Vždyť je jeden a týž Pán všech, štědrý ke všem, kdo ho vzývají.“

64 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 359.

a je základem spásy.) K vyvolení dochází v Kristu, což znamená, že vyvolení v Kristu je základem, příčinou a zárukou vyvolení jednotlivců.

Kalvinisté tedy věří v nepodmíněné vyvolení. Svůj názor přitom zakládají na základě množství veršů v Písmu, které podle nich na toto téma hovoří (např. J 15,16⁶⁵; Ř 9,11⁶⁶; a dalších). Arminiánům někteří z nich vytýkají, že nevěří v predestinaci v žádném smyslu; zároveň však vědí, že klasický arminianismus věří v Boží nařízení respektující spasení a Boží předzvědění těch, kdo uvěří v Krista.⁶⁷

Kalvinista Piper upozorňuje konkrétně na verš v Římanům 11,7⁶⁸, kde apoštol Pavel znovu podtrhuje individuální volbu v rámci Izraele. Podle něj v kapitolách 9 až 11 tohoto listu Pavel předpokládá individuální volbu, která je nepodmíněná.⁶⁹ Tato nepodmíněnost je podle něj nejvíce zřejmá v Římanům 9,11.

Zdá se, že verše Římanům 9,11-21 přímo podporují kalvinistické učení o individuálním, nepodmíněném vyvolení ke spáse (i k zatracení). R. C. Sproul, prominentní kalvinista, tvrdí, že celá stavba arminianské teologie je zbořena jediným veršem: “Nezáleží na tom, kdo chce, ani na tom, kdo se namáhá, ale na Bohu, který se smilovává.” (Ř 9,16) Ale kontext kapitol 9 až 11 neřeší až tak otázku, jak jsou *jednotlivci* spaseni, ale spíše co křesťané měli říct o Izraeli ve světle jeho současného odmítnutí evangelia.⁷⁰

Kromě toho kalvinisté tvrdí, že Boží láska je vlastně určena pouze těmto vyvoleným. Například slovo “svět” milovaný Bohem v Janovi 3,16⁷¹ musí odkazovat pouze k “vyvoleným v rámci světa”. (Tématu *Arminianismus a rozsah smíření* se budu podrobněji věnovat v podkapitole 4.3.) Podobně čtou také podobné pasáže, v nichž se hovoří o *všech*. Za tímto výkladem stojí snaha o harmonizaci s verši, které oslavují Boží speciální lásku k Jeho dětem, tudíž Bůh zajišťuje lásku pouze pro vyvolené. Ale tato prohlášení ohledně Boží lásky k jedné skupině lidí

65 „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a nesli ovoce a vaše ovoce aby zůstalo; a Otec vám dá, oč byste ho prosili v mém jménu.“

66 „Ještě se nenarodily a nemohly učinit nic dobrého ani zlého. Aby však zůstalo v platnosti Boží vyvolení, o kterém bylo předem rozhodnuto.“

67 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 179.

68 „Co z toho plyne? Izrael nedosáhl, oč usiluje. Dosáhli toho jen vyvolení z Izraele, ale ostatní zůstali zatvrzelí.“

69 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 56.

70 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 45 (ebook).

71 „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“

neprokazují, že Bůh nemiluje ostatní. Zářným, až extrémním příkladem může být například verš v listu Galatským 2,20, kde apoštol Pavel píše: “(...) žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne.” Víme však jistě, že si Ježíš nezamiloval pouze Pavla.

Další příklad: Ve Starém zákoně čteme, že Bůh miloval Izrael. Znamená to však, že miloval pouze Izrael a ostatní nenáviděl? Starý zákon dosvědčuje případy lidí, kteří nepatřili k Izraeli, přesto je Bůh miloval. Příkladem může být nejen Rút, která byla Moábka, nebo obyvatelé města Ninive, kteří se pokorili před Bohem (uvěřili Bohu) a On se nad nimi slitoval (přestože řekl, že *s nimi naloží zle*⁷²).

Není pravda, že arminiáni odmítají predestinaci – jen ji chápou jiným způsobem než jejich odpůrci. Calvinisté jim vytýkají, že nevěří v nepodmíněné vyvolení. Arminiáni však pro to mají svoje důvody - v tomto názoru spatřují problémy, které jsou podle nich neslučitelné s Božími atributy jako Boží láska⁷³ či milosrdenství⁷⁴. Jerry L. Walls hovoří o “nenalakované” pravdě, která je pro reformovatelnou teologii taková, že každý hříšník, který není vyvolen, jednoduše nemůže kladně zareagovat na evangelium. Za tohoto předpokladu tedy nevyvolení *nechtějí* reagovat a nevyhnutelně říkají “*Ne!*” nabídce evangelia, protože ve svém padlém stavu nemohou vidět pravdu o tom, co je pro ně dobré nebo v čem spočívá jejich skutečné štěstí. A navíc – Kristus je si vědomý toho, že nemohou odpovědět v jejich padlém stavu.⁷⁵ Z toho důvodu arminiáni upřednostňují podmíněné vyvolení – tedy Boží předzvědění víry, kterému se budu věnovat v následující podkapitole.

4.2.2. Boží předzvědění a námitky proti podmíněnému vyvolení

Podle názoru *předzvědění vyvolení* vybírá Bůh na základě předzvěděné víry. Bůh nahlédl do budoucnosti a ve svém předzvědění viděl, kdo Krista přijme. Toho pak vyvolil pro spásu. Bůh tak mohl lidi vyvolit na základě své schopnosti

72 Bible, Jon 3,10: „*I viděl Bůh, jak si počínají, že se odvracejí od zlé cesty, a litoval, že jim chtěl učinit zlo, které ohlásil. - A neučinil tak.*“

73 Tamtéž, 1 J 4,8: „*Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.*“

74 Tamtéž, Ef 2,4: „*Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, již si nás zamiloval.*“

75 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 93-94 (ebook).

předvídat události. I CH. C. Ryrie, který se přiklání většinou ke kalvinistickým názorům, přiznává, že toto pojetí vyvolení zřejmě zastává, ať už vědomě či nevědomě, převážná většina evangelikálů.⁷⁶

Stanley M. Horton vidí předzvědění a předurčení jako dvě strany jedné mince – horní strana, předzvědění, je obrácena vzhůru k Bohu a odráží, co on ví. Ovšem co se týče naší role ve spasení, Bible ani v nejmenším nenaznačuje, co *vlastně* Bůh předvídal. Dále k tomu uvádí: “Nicméně přidržíme-li se nauky o naprosté vševědouce, pak jeho předzvědění nepochybně zahrnuje i naše pokání a uvěření v reakci na jeho přitahování. Tímto tvrzením neslevujeme na svrchovaném Božím jednání, takže bychom je činili závislým na něčem, co děláme my. Bible sice nesděljuje, *co* Bůh předvídal, ale jasně se zmiňuje, *koho* předvídal (Ř 8,29⁷⁷). Předurčení, spodní strana mince, se obrací k lidem a ukazuje svrchovanou realizaci Boží vůle.”⁷⁸ V celém oddíle (Ř 9-11) se objevují podle něj známky účasti a odpovědnosti (např. Ř 9,30-33⁷⁹ apod.). Na podporu svého tvrzení dále uvádí, že ty, které Bůh předzvěděl (Ř 8,29), vyvolil v Kristu (Ef 1,4) a předurčil je, “aby přijali podobu jeho Syna” (Ř 8,29) a “stali se chválou jeho slávy” (Ef 1,12). V souladu se svým svrchovaným a láskyplným záměrem vyjádřeným ve faktu, že “si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání” (2 Pt 3,9), volá lidi k sobě (Mt 11,28).⁸⁰

Kalvinisté s tímto pohledem nesouhlasí. Například Piper poukazuje na to, že text z listu Římanům 8,28-33 je tím, který je často používán jako tvrzení proti nepodmíněnému vyvolení, jelikož arminiáni hovoří o předurčených ve verši 29 jako o “těch, které předem znal” (překlad Bible21). Tím jsou vybíráni na základě jejich předzvěděné víry, kterou *vytvářejí* (sic!) bez pomoci neodolatelné milosti

76 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 358.

77 „Které předem vyhlédl, ty také předem určil, aby přijali podobu jeho Syna, tak aby byl prvorozený mezi mnoha bratřími.“

78 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 371.

79 „Co tedy nakonec řekneme? To, že pohanští národové, kteří neusilovali o spravedlnost, spravedlnosti dosáhli, a to spravedlnosti z víry; Izrael však, který usiloval o spravedlnost podle zákona, k cíli zákona nedospěl. Proč? Protože nevycházel z víry, nýbrž ze skutků. Narazili na kámen úrazu, jak je psáno: ‘Hle, kladu na Siónu kámen úrazu a skálu pohoršení, ale kdo v něho věří, nebude zahanben.’“

80 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 369-372.

– a kterou Bůh vidí. Piper tvrdí, že ve skutečnosti se jedná o nejdůležitější text ze všech ve vztahu k učení o nepodmíněném vyvolení.⁸¹

Jiný kalvinista Michael Horton (jmenovec letničního arminiána Stanleyho M. Hortona) se také zabývá veršem 8,29 z listu Římanům a tvrdí, že výraz “předzvěděti” znamená v Písmu více než jen “znát někoho předem”, načež uvádí příklady určité příklady (Adam “znal” Evu, Bůh “znal” Jeremiáše atd.). Horton k tomu uvádí dvě následující tvrzení:⁸² 1) Tato znalost podle něj není pouze informativní, ale je osobní. Bůh *znal* (což se rovná Jeho milující náklonnosti) všechny, které předurčil. 2) Neznamená to tedy, že Bůh předzvěděl naše *rozhodnutí*, ale že předem *znal* (= projevil jim milující náklonnost) ty jednotlivce, které předurčil.

Proč ale Bůh předurčil ty, které *znal*, tedy projevil jim milující náklonnost? Odpověď najdeme přímo v Písmu. V listu Římanům apoštol Pavel píše: “Kdyby Abraham dosáhl spravedlnosti svými skutky, měl by se čím chlubit – ale ne před Bohem! Co říká Písmo? 'Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost.' Kdo se vykazuje skutky, nedostává mzdu z milosti, nýbrž z povinnosti. Kdo se nevykazuje skutky, ale věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému, tomu se jeho víra počítá za spravedlnost.“ (Ř 4,2-5) Vzhledem k tomu, že Bůh Abrahamovi „počítal víru za spravedlnost“ a zároveň víra není nic, co sami vytváříme či produkuje vlastními úsilím, ale Božím darem (jak se o tom podrobněji rozeptá v podkapitole 4.2.3), vysvětlení může být tedy takové, že Bůh předurčil ty, které *znal* (= projevil jim milující náklonnost) na základě jejich předzvěděné víry.

Podle některých kalvinistů také mnozí arminiáni shledávají podmíněnou volbu (na základě předzvěděné víry) přitažlivou z důvodu, aby „hájili“ Boha před obviněním z nespravedlnosti. Michael Horton tvrdí, že „(...) nicméně - pouhé předzvěděti neřeší problém zla a konečného soudu ztracených.“⁸³ Domnívám se, že diskuze na téma predestinace (kalvinistický pohled) versus predestinace spojená s předzvěděním (arminiánský pohled) se týká problému způsobu Božího vyvolení věřících. Horton ale v souvislosti s tím ve své knize uvádí hypotetický příklad

81 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 58.

82 HORTON, Michael. *For Calvinism*. 1. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2011, s. 37 (ebook).

83 *Tamtéž*, s. 37 (ebook).

konkrétního hříchu. Chápu, že nás v souvislosti s tématem Božího vyvolení mohou napadat určité sporné otázky - týkající se např. předzvědění hříchu či spojené s tématy zla a konečného soudu, nemyslím si však, že odpovědi nám poskytnou problematika způsobu Božího vyvolení.

Co se týče problému zla, tímto tématem se zabývá např. kniha jiného kalvinisty D. A. Carsona s názvem *How Long, O Lord?*. V ní se mj. zabývá zásadní pasáží z Lukáše 13,1-5, z níž vyplývají tři důležité lekce:⁸⁴

1. Ježíš nepředpokládá, že lidé, kteří jsou zabiti při katastrofách či tragédiích (kam lze zahrnout jak živelné pohromy, tak např. situace, kdy je člověk zabitý jiným člověkem, či životní situace typu smrtelných nemocí apod.), si zaslouhují svůj osud. Tvrdí však, že dokud nebudou lidé činit pokání, tak stejně tak zahynou. Smrt je tedy důsledkem hříchu, a proto zasloužená.
2. Ježíš netrvá na tom, že taková smrt je důkazem toho, že ti, kdo takto trpí, jsou více hříšní než ti, kdo takovému osudu unikli.
3. Ježíš zachází s takovými katastrofami či tragédiemi nikoliv jako s položkami agendy v diskuzi o tajemném Bohu, ale spatřuje v nich určitou motivaci k pokání.

A co se týká problematiky konečného soudu spasených – arminíáni (vzhledem k tomu, že se snaží zůstat věrni biblickým pravdám o spasení těch, pro které je Kristus Pánem a Spasitelem; přestože bývají často kalvinisty obviňováni z *univerzalizmu*, tedy z toho, že Bůh nakonec zachrání všechny lidi) – chtějí jen odpovědět na dotaz, na základě čeho jsou někteří lidé předurčeni ke spáse a jiní nejsou. *Na základě čeho si Bůh dopředu určité lidi vyvolil a jiné nevyvolil?* Docházejí k závěru, že člověk je spasen na základě (předzvěděné) víry – tedy toho, zda přijme či nepřijme tento Boží dar.⁸⁵ (Nejedná se tedy o nic, o co by se člověk přičinil sám vlastními silami.) Tato odpověď je bližší morálním atributům Boha,

84 CARSON, D. A. *How Long, O Lord?: Reflections on Suffering and Evil*. 2. vyd. Nottingham: Inter-iversity Press, 2006, s. 60-61.

85 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 212.

jako jsou dobrota⁸⁶, láska⁸⁷, milostivost⁸⁸ a milosrdnost⁸⁹, než pouhé konstatování, že některé lidi člověk předurčuje ke spasení, zatímco jiné k zatracení – a to i přesto, že je svrchovaný Bůh.

4.2.3. Víra – Boží dar z milosti

Víra – jeden z ústředních pojmů nejen křesťanství, ale náboženství vůbec. Jak jsem již zmínil v minulé podkapitole, někteří kalvinisté vyčítají arminiánům, že je pro ně víra něco, na čem mají svoji zásluhu, co vytvářejí či přinejmenším vzniká ve spolupráci s Bohem. Piper píše: “Když Pavel píše v Římanům 8,29 o 'těch, které předem znal', nemůže myslet (jak se snaží mnozí Pavlovi vložit do úst), že Bůh zná předem ty, kdo použijí svoji svobodnou vůli, aby uvěřili - tudíž tím je předurčuje k synovství, protože *činí tento svobodný výběr sami o sobě*.”⁹⁰ To však arminiáni netvrdí – ačkoliv Boží milost nepovažují za neodolatelnou (tomuto tématu se budu věnovat samostatně v podkapitole 4.4), víra není nic, o čem by tvrdili, že ji *vytvářejí sami od sebe*, ale je pro ně Božím darem.⁹¹

Arminián Dongell pozoruje obavy mnohých kalvinistů, že jakýkoliv ústupek z přesvědčení, že Bůh způsobuje víru, učiní spásu lidským úspěchem. Tvrdí, že: a) jestliže je však víra něco, co *děláme*, potom spása spočívá v našich skutecích a už ne v Boží milosti; b) pokud by byla víra viděna jako *naše část* procesu spasení, potom je spasení viděno jako kooperativní záležitost a my bychom se mohli popsat jako částeční “sebespasitelé”.⁹²

Kalvinisté jako Piper tvrdí: “Jestliže věříte v Ježíše Krista, byli jste milováni Bohem od věčnosti.”⁹³ Arminiáni říkají totéž, jen doplňují: “...protože Bůh od věčnosti věděl, že přijmete jeho dar víry.” K tomu bych chtěl dodat, že nevím, proč by mělo být člověku, který přijme jakýkoliv dar, vyčítáno, že tak učinil

86 Bible, 2 K 9,9: „*Jak je psáno: 'Rozdělil štědrě, obdaroval nuzné, dobrota jeho trvá navěky.'*“

87 Tamtéž, 1 J 4,16: „*Také my jsme poznali lásku, kterou Bůh má k nám, a věříme v ni. Bůh je láska a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.*“

88 Tamtéž, Ž 111,4: „*On zajistil památku svým divům; Hospodin je milostivý, plný slitování.*“

89 Tamtéž, Ž 86,15: „*Ty však, Panovníku, jsi Bůh slitovný a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný, věrný.*“

90 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 60.

91 OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*, s. 212.

92 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 40 (ebook).

93 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 61

ze svého vlastního úsilí. Naopak – nepřijímají dárky nejčastěji malé děti? A co musí děti udělat pro to, aby dárek přijali? Nic, jen dárek přijmout. Navíc malým dětem nečiní problém dárky přijímat. Tento problém mají spíše dospělí lidé, kteří někdy říkají: “Nerad dárky dostávám, raději je dávám.” To je jistě chvályhodné, ukazuje to na určitý nesobecký postoj člověka. *Ve věci víry je to však něco jiného.* Když Bůh dává a my přijímáme, je v tom určité *pokoření se* či *podrobení se*.⁹⁴ Neděláme nic ze své vlastní síly. Není to “vytváření” víry, jak píše Piper. Potom takový člověk nepochopil to, o čem píše jiný kalvinista Pavel Steiger: “Člověk, který patří sám sobě, který prostřednictvím náboženské víry sleduje svůj osobní prospěch, hledá (...) užitek, nepochopil, co je to Boží milost, nepochopil ani samotnou podstatu křesťanské víry.”⁹⁵

Arminianismus není ani ve věci Boží volby teologií, která upřednostňuje člověka na úkor Boží slávy, neboť arminiáni věří, že Bůh je plně svrchovaný a že předurčil ty, kdo budou zachráněni a za jakých podmínek se to stane (Ř 8,29-30⁹⁶). Arminius a tradiční arminiáni učí predestinaci jako podmíněnou, individuální volbu a podmíněné, individuální zatracení. Ty jednotlivce, které Bůh láskyplně předzvěděl jako věřící, vyvolil jako svoje vlastní. Jelikož víra není něčím, co člověk sám vytváří, ale stavem *pokoření se* před Bohem, je člověku přičítána za spravedlnost. Jelikož je jejím dárcem Bůh a člověk na ní nemá sebemenší zásluhu, i v tomto bodě není arminianismus teologií, která oslavuje člověka, ale svatého a svrchovaného Boha.

4.3. Arminianismus a rozsah smíření

Problematika rozsahu smíření se zabývá otázkou, která by se dala formulovat například takto: *Zemřel Pán Ježíš za všechny lidi, nebo byla jeho oběť určena pouze těm lidem, kteří nakonec budou spaseni?* Je zajímavé, že zatímco

94 Bible, Mt 8,8-10: „*Setník však odpověděl: 'Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod mou střechu. (...) Vždyť i já podléhám rozkazům a vojákům rozkazuji (...).'* Když to Ježíš uslyšel, podivil se a řekl těm, kdo ho následovali: *'Amen, pravím vám, tak velikou víru jsem v Izraeli nenalezl u nikoho.'*“

95 STEIGER, Pavel. Zachování svatých. In *Zápas o duši*. 1998, č. 65, s. 15.

96 „*Které předem vyhlédl, ty také předem určil (...), ty také povolal; které povolal, ty také ospravedlnil, a které ospravedlnil, ty také uvedl do své slávy.*“

v případě padlého stavu lidstva se arminiáni s kalvinisty shodují v tom, že lidstvo je totálně zkažené, a v případě způsobu vyvolení stojí proti arminiánskému podmíněnému vyvolení striktně kalvinistické nepodmíněné vyvolení, v otázce rozsahu smíření jsou názory zejména kalvinistického „tábora“ daleko složitější. To však nemění nic na tom, že pro mnoho kalvinistů i v otázce rozsahu Kristova díla smíření je arminiánský postoj tím, který oslavuje člověka na úkor svatého Boha.

4.3.1. Rozsah Kristova díla smíření

Zatímco arminiáni (a také někteří umírnění kalvinisté) přijímají myšlenku univerzálního vykoupení či neomezeného smíření (spolu s myšlenkou, že všichni jsou zaopatřeni dostatečnou milostí k tomu, aby mohli uvěřit), ostatní kalvinisté učí částečné vykoupení – tedy tvrdí, že Kristus zemřel, aby zajistil spasení vyvoleným. Arminiáni vidí smysl Kristovy oběti v tom, že zemřel zástupně za všechny, a proto je ve svém dopadu neomezená.⁹⁷

Stanley M. Horton si všímá toho, že oba názory (partikularismus, neboli omezené smíření, a univerzalismus s výhradou, čili neomezené smíření) ve spojení s určitou konkrétní naukou o vyvolení (viz podkapitola 4.2.) se zakládají na Bibli i na logice. Předmět sporu nespočívá v uplatnění díla spásy, ale souvisí s Božím záměrem. Jedná se o otázku, zda umožnit spasení všem, anebo jenom vyvoleným, a tím i zajistit a zaručit jejich věčnou spásu.⁹⁸ V následující podkapitole se zamyslím nad argumenty obou táborů včetně toho, jak jednotlivé strany chápou biblické texty vztahující se k této problematice.

4.3.2. Neomezené smíření a námitky proti univerzálnímu vykoupení

Zastánci teorie omezeného smíření argumentují tím, že 1) pokud by tedy Kristus zemřel za všechny, Bůh by byl nespravedlivý, kdyby někdo zahynul pro své

⁹⁷ RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 368.

⁹⁸ HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 365.

hříchy; 2) nauka o neomezeném smíření vede k univerzalizmu, neboť uvažovat jinak zpochybňuje účinnost Kristova díla, jež bylo vykonáno „za všechny“; 3) zdravě rozumná exegeze a hermeneutika ukazují zřetelně, že co je řečeno univerzálně, není vždy míněno absolutně.⁹⁹

Rozeberme jednotlivé výtky odpůrců teorie neomezeného smíření:

1) Zemřel-li Kristus za všechny, proč nakonec nebudou všichni spaseni? Arminiáni odmítají, že by jejich pohled mohl vést k tomu, že je Bůh nespravedlivý - naopak spojují svůj pohled s morálními Božími atributy, jako jsou dobrota, shovívavost, láska, milostivost a milosrdnost. Proto nemohou nesouhlasit např. s kalvinistou Piperem, který píše: „Bůh je nejvíce oslavený v nás, když jsme nejspokojenější v Něm.“¹⁰⁰ Ti, kdo jsou spaseni, zajisté zažívají více uspokojení v Bohu než ti, kdo nejsou spaseni. A Bůh sám je spokojen, když se hříšníci kají a věří v evangelium.¹⁰¹ Sám Ježíš říká, že se v nebi radují, když hříšníci činí pokání. (O tom jsou např. všechna tři Ježíšova podobenství v 15. kapitole Lukášově evangelia.)

Podobnou otázku by mohli položit také zastánci neomezeného smíření partikularistům: Není Bůh nespravedlivý, když svoje smíření omezil pouze na část vyvolených? Není „spravedlivější“ teorie ta, podle níž dal Bůh šanci všem lidem, než kdyby mnoha lidem tuto šanci vůbec nedal?

2) Nauka o neomezeném smíření nemůže vést k univerzalizmu, pokud si uvědomíme, že Kristova smrt platí sice za všechny hříchy všech lidí, avšak žádný z nich nebude mít své účty vyrovnány, dokud neuvěří. Jestliže nikdy neuvěří, nebudou mu hříchy odpuštěny, i když za ně bylo plně zapláceno.¹⁰² V minulém bodě jsem uvedl určité Boží morální atributy, jako jsou láska, dobrota apod. Kalvinisté často arminiánům vytýkají jejich důraz právě na tyto atributy. Nesmíme však zapomínat na to, že arminiáni stejně tak věří i v další atributy Boha, jako jsou Boží svatost¹⁰³ a spravedlivost¹⁰⁴. Arminiáni netvrdí, že každý člověk nakonec

99 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 365 - 366.

100 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 98 (ebook).

101 *Bible*, L 15,23-24: „*Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujte a buďte veselí, protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.*“ *A začali se veselit.*“

102 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 374.

103 *Bible*, Ž 99,9: „*Vývyšujte Hospodina, našeho Boha, klanějte se směrem k jeho svaté hoře, neboť Hospodin, náš Bůh, je svatý!*“

104 *Tamtéž*, Ž 7,12: „*Bůh je spravedlivý soudce; každý den má Bůh proč vzplanout hněvem.*“

uvěří. Z toho důvodu není možné je obviňovat z toho, že jejich učení vede k univerzalizmu.

3) V tomto bodě bych se rád věnoval pasážím z Písma, které podle odpůrců neomezeného smíření svědčí proti této teorii:

Když Bible říká, že „Bůh tak miloval svět“ (J 3,16) nebo že Kristus je „beránek Boží, který snímá hřích světa“ (J 1,29) nebo že je „Spasitelem světa“ (1J 4,14), arminiáni tvrdí, že Bůh to myslí přesně tak. Např. S. Horton tvrdí, že autor těchto veršů samozřejmě nemá na mysli „svět“ v kvalitativním smyslu, jenž se vztahuje na zlý světový systém ovládaný Satanem, ale myslí tím *lidi*, kteří jsou jeho součástí. Nikde v Novém zákoně „svět“ neoznačuje Církev ani vyvolené.¹⁰⁵

Kalvinisté však vysvětlují pasáže v Janově evangeliu jinak:

„Svět“ v těchto verších jsou ti, kteří jsou Jeho a které Pán Bůh vyvolil ještě před stvořením světa. Odvolávají se přitom na verš J 17,9¹⁰⁶ - v něm Ježíš Kristus neprosí za celý svět, ale za ty, které ze světa dostal od Otce.¹⁰⁷ Kontext této pasáže však ukazuje, že Pán Ježíš má na mysli „svět“ v kvalitativním smyslu, jenž se vztahuje na zlý světový systém ovládaný Satanem – tedy ne *lidi*, kteří jsou jeho součástí. Modlil se za své učedníky, neboť dokonal dílo, které mu bylo určeno po jeho život a službu na zemi (J 17,11.16¹⁰⁸).

Podle Pipera v souladu s J 10,16¹⁰⁹ apoštol Jan neříká, že Kristova smrt poskytla úplné výkupné za všechny lidi, ale že vykoupila jednotlivé lidi z každého pokolení světa. Verše jako 1 J 2,2¹¹⁰ chápe *tímto způsobem*. Tento „celý svět“ se tak vztahuje na Boží děti, rozptýlené po celém světě.¹¹¹ Piper používá jako argument např. pasáže v 10. kapitole Janova evangelia, kde mluví o ovcích. Podle něj neznámá, že ovce jsou všichni lidé – přitom se odkazuje na verše 10,15 („A svůj život dávám za ovce.“) a 10,26 („Ale vy nevěříte, protože nejste z mých ovcí.“).¹¹²

105 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 367.

106 „*Za ně prosím. Ne za svět prosím, ale za ty, které jsi mi dal, neboť jsou tvoji.*“

107 STEIGER, Pavel. Zaplatil Pán Ježíš za všechny hříchy všech lidí? In *Zápas o duši*. 2007, č. 92, s. 9.

108 „*Již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě, a já jdu k tobě. Otče svatý, zachovej je ve mém jménu, které jsi mi dal; nechť jsou jedno jako my. (...) Nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa.*“

109 „*Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. I ty musím přivést. Uslyší můj hlas a bude jedno stádo, jeden pastýř.*“

110 „*On je smírnou obětí za naše hříchy, a nejenom za naše, ale za hříchy celého světa.*“

111 PIPER, John. Omezené smíření. In *Zápas o duši*. 1999, č. 63, s. 18.

112 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 46.

Důležitý je však kontext těchto veršů – tato tvrdá, burcující slova směřují ke skupině nepřátelsky naladěných Židů, kteří mu doslova usilují o život. („Mnozí z nich říkali: 'Je posedlý zlým duchem a blázní. Proč ho posloucháte?' - J 10,20). Proč bychom na základě těchto veršů měli poukazovat na omezené smíření, když při svém ukřižování Pán Ježíš říká: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“? (L 23,34)

Obě strany se také často odvolávají na pasáže v listu Římanům. Například Piper uvádí jako příklad verše podporující omezené smíření v Římanům 3,25-26¹¹³. V souvislosti s tím namítá, že pokud by platilo neomezené smíření, znamenalo by to, že Kristova smrt ve skutečnosti nikoho nezachraňuje, ale pouze působí, že všichni lidé mohou být spaseni.¹¹⁴ Arminiáni oponují tím, že jestliže Pavel ustanovil v Římanům 1-3, že všechny lidské bytosti bez výjimky byly odeslané do neposlušnosti, potom souměrnost Pavlova vyjádření v jiných verších – např. v Římanům 11,32¹¹⁵ - silně naznačuje, že Bůh má v úmyslu mít slitování v podobném rozsahu: ke všem lidem *bez výjimky*.¹¹⁶ V jednom z nejznámějších veršů nejen z listu Římanům, ale i celého Písma, apoštol Pavel píše: „Všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy; jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši.“ (Ř 3,23) Pavel nepíše, že jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí pouze *někteří*. Proč tedy nakonec nebudou všichni spaseni? Na to odpovídá autor v následujícím verši: „Jeho (Krista – pozn. aut.) ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří.“ Kontext tedy ukazuje, že všichni zhřešili a stejně tak všichni jsou ospravedlňováni milostí, pokud věří (= přijmou Boží dar víry), že Kristus zemřel za jejich hříchy.

Kromě toho – jak jsem již psal v souvislosti s Božím vyvolením (viz podkapitola 4.2.1.) - prohlášení ohledně Boží lásky k jedné skupině lidí neprokazují, že Bůh nemiluje ostatní.

I někteří kalvinisté, kteří věří v omezené smíření, nepopírají, že na základě těchto veršů Bůh miluje celý svět. Podle nich a) Bůh miluje hříšný svět a b) má

113 „Jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří. Tak prokázal, že byl spravedlivý, když již dříve trpělivě promíjel hříchy. Svou spravedlnost prokázal i v nynějším čase, aby bylo zjevné, že je spravedlivý a ospravedlňuje toho, kdo žije z víry v Ježíše.“

114 PIPER, John. Omezené smíření. In *Zápas o duši*. 1999, č. 63, s. 16.

115 „Bůh totiž všechny uzavřel pod neposlušnost, aby se nade všemi slitoval.“

116 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 25 (ebook)

zvláštní účinnou lásku *pouze pro vyvolené*.¹¹⁷ Pokud ale pouze láska k vyvoleným má tu moc zachraňovat, jedná se podle tohoto výkladu skutečně také o „lásku“ k hříšnému světu? Věříme-li, že víra a spasení jsou největší dary od Pána, k čemu je taková „láska“, která nemá takovou moc? K tomu, aby nevyvolenému člověku zajistila např. dlouhověkost či spokojené manželství? Jako křesťané však víme, že za takové věci můžeme být vděční, ale jak bychom posoudili jeho hodnotu ve srovnání s věčným životem věřících? Jak tedy přistupovat k takové „lásce“, uvědomíme-li si, že žijeme všichni v padlém světě a na konci života každého z nás čeká zasloužená smrt, která je důsledkem hříchu?

4.3.3. Rozsah smíření a celosvětová evangelizace

Zastánci neomezeného smíření tvrdí, že má-li se evangelium kázat všem lidem, musel Kristus zemřít za všechny. Zdá se mnohem logičtější, že neomezené smíření je dobře slučitelné s kázáním Kristova evangelia.¹¹⁸ Představme si například situaci, kterou popisuje letniční misionář Sobhi Malek, kdy jedna z dívek, která se narodila v tradiční muslimské rodině, chtěla odejít z křesťanské skupinky kvůli své mylné domněnce, že zatímco její původní náboženství se zabývá *také* problémy každodenního života, řešení podobných otázek v křesťanské víře nenachází.¹¹⁹ Jak by měl křesťanský misionář k lidem v podobných situacích přistupovat? Jako k těm, které Bůh miluje a chce je zachránit, nebo jako k těm, u nichž není jisté, zda vůbec patří mezi Bohem vyvolené?

Často možná pochybujeme o někom v našem okolí či ve společnosti, zda je vůbec možné, aby někdo takový uvěřil během svého života v Krista. Písmo však říká, že se máme vyvarovat toho, abychom ostatní soudili (L 6,37¹²⁰). Musíme si uvědomit, že nikdy nevíme, kdy či za jakých životních okolností i nejzarputilejší

117 PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*, s. 214.

118 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 372.

119 MALEK, Sobhi. *Islamic Exodus Into the freedom of Christ*. 1. vyd. Bloomington: Trafford Publishing, 2008, s. 219 – 220.

120 „Nesudte, a nebudete souzeni; nezavrhujte, a nebudete zavrženi; odpouštějte, a bude vám odpuštěno.“

ateista (nebo muslim, komunista či satanista atd.) může nakonec uvěřit v Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Nebojme se, že někomu můžeme připadat jako „naivní snílci“; Boží milost může být mocnější, než si často dovedeme představit.

Ryrie přirovnává Kristovu smrt k dobrodinci, který platí školné všech studentů na všech školách na světě a klade si otázku: Co bychom měli studentům oznámit? Odpovídá: Dobrou zprávu o tom, že jejich školné je zapláceno. Kristus zemřel za všechny. Co bychom měli říkat světu?¹²¹ (Zároveň podotýká, že je nutné si uvědomit, že je-li někdo zastáncem omezeného smíření, nemusí ještě ochabnout ve svém evangelizačním úsilí. Jako příklad uvádí slavného evangelistu Spurgeona, který byl zastáncem omezeného smíření, zatímco - na druhou stranu - podle něj někteří zastánci neomezeného smíření svou povinnost svědčit zanedbávali.¹²²)

Arminiáni tvrdí, že Kristus zemřel za všechny. Bůh je nejvíce oslavený v lidech, když jsou nejspokojenější v Něm. Modlím se za to, aby takových lidí bylo na světě co nejvíce.

4.4. Arminianismus a způsob Boží milosti

Kalvinisté tvrdí, že jelikož Bůh je svrchovaným Stvořitelem, Pánem a Spasitelem, *musí* být jeho milost *neodolatelná*. Arminiáni s nimi zcela nesouhlasí – podle nich je milost *odolatelná*. Jelikož je jejich názor v protikladu s kalvinistickým pohledem (nehledě na to, že pojem *odolatelná milost* je pro kalvinisty ve spojení s Bohem nepřijatelný), je to další důvod pro to, aby byl arminianismus označován jako teologie, která snižuje Boží slávu na úkor člověka.

4.4.1. Příklady působení Boží milosti v Písmu

Co se týče tématu způsobu Boží milosti, nejdříve bych chtěl uvést několik více či méně známých pasáží ze Starého i Nového zákona, které se vztahují k tomuto tématu:

121 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 374.

122 *Tamtéž*, s. 374.

„Nyní tedy, protože jste se dopustili všech těch činů, je výrok Hospodinův, mluvil jsem k vám, nepřetržitě jsem mluvil, ale neposlouchali jste.“ (Jr 7,13)

„... vás jsem určil meči, vy všichni se musíte k popravě sklonit, neboť jsem volal, a vy jste neodpovídali, mluvil jsem, a vy jste neposlouchali, ale konali jste, co je zlé v mých očích, a zvolili jste si, co se mi nelíbí.“ (Iz 65,12)

„Ježíš na něj s láskou pohleděl a řekl: 'Jedno ti schází. Jdi, prodej všecko, co máš, rozdej chudým a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne!' On po těch slovech svěsil hlavu a smuten odešel, neboť měl mnoho majetku.“ (Mk 10,21-22)

„Zacheus se zastavil a řekl Pánu: 'Polovinu svého jmění, Pane, dávám chudým, a jestliže jsem někoho ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně.' Ježíš mu řekl: 'Dnes přišlo spasení do tohoto domu; vždyť je to také syn Abrahamův.'“ (L 19,8-9)

„Poslouchala nás i jedna žena jménem Lýdie, obchodnice s purpurem (...), která věřila v jediného Boha. Pán ji otevřel srdce, aby přijala, co Pavel zvěstoval.“ (Sk 16,14)

Z uvedených (ale i jiných) pasáží z Písma lze vidět, že když Bůh jednal se svým lidem či s jednotlivci, jejich reakce se různily – někdy dotyční uvěřili v Boha či následovali Pána, jindy byly jejich reakce opačné. Každopádně tyto pasáže jsou základem jak pro kalvinistickou neodolatelnou milost, tak pro arminiánskou odolatelnu milost. Oběma pohledům se budu věnovat v následujících dvou podkapitolách.

4.4.2. Neodolatelná milost a její vztah k nepodmíněnému vyvolení

Jaké jsou důvody zastánců neodolatelné Boží milosti? Piper přirovnává znovuzrození coby božský úkon k účinnému volání, které lze spatřit v 1. Korintským 1,24¹²³. Podle něj ti, kdo jsou povoláni, mají otevřené oči díky

¹²³ „Ale pro povolané, jak pro Židy, tak pro Řeky, je Kristus Boží moc a Boží moudrost.“

svrchované, kreativní Boží moci. Účinné volání je zázrak, kdy je odstraněna naše slepota¹²⁴ - jako příklad autor uvádí Skutky 16,14.

Je-li však milost neodolatelná, proč došlo v případě Lydie k obrácení, zatímco v případě jiných lidí nedošlo? Proč starozákonní lidé odolávali nepřetržitému Božímu volání? Proč se neobrátil svědomitý muž v Markovi, zatímco například Zacheus v Lukášově evangeliu ano?

Piper tvrdí, že neodolatelná milost se týká pouze povolanych. Poukazuje na to, že Písmo neučí to, že Duch svatý nás přitahuje k Bohu, ale můžeme využít naší svobody k tomu, abychom Jeho práci odmítli či přijali¹²⁵ (jak podle Pipera někteří tvrdí). Zároveň však také tvrdí, že z neodolatelné milosti nikdy nevyplývá, že Bůh nás nutí litovat svých hříchů, uvěřit či následovat Pána Ježíše proti naší vůli. Podle něj neodolatelná milost nepřitáhne do Božího království ty, kdo o to nestojí.¹²⁶ S tím lze souhlasit, není však tato „vůle“ vlastně touto „svobodou“, kterou autor odmítá?

Dongell si všímá, že kalvinisté věří v neodolatelnou milost, aniž by ignorovali biblické pasáže, v nichž lidé odmítali Boha. Jejich vysvětlení je následující: Když někdo odmítá Boží volání, je to jednoduše proto, že Bůh se rozhodl nepřimět lidskou vůli, aby reagovala odpovídajícím způsobem.¹²⁷ Jinými slovy – když někdo odmítá Boží příkazy, neodmítá Boží moc, neboť tato moc v těchto případech vlastně nepůsobila.

4.4.3. Boží sláva v odolatelné milosti

Tím, že Boží sláva a odolatelná milost se vzájemně nevyklučují, se zabývá například letniční arminian Stanley Horton. Všimá si toho, že již sám výraz „neodolatelná milost“ je oxymoron, neslučitelný přívlastek, např. „krutá vlídnost“, poněvadž milost samou povahou naznačuje nabídku něčeho zdarma, a dar je možno přijmout, nebo odmítnout. To platí i tehdy, pokud dar nabízí osobně milostivý a milující Panovník, který ví, že pokud jeho dar někdo odmítne, neohrozí to ani

124 PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*, s. 34.

125 *Tamtéž*, s. 27.

126 *Tamtéž*, s. 31-32.

127 WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*, s. 28 (ebook).

neumenší jeho svrchovanost – to je zřetelně vidět ve Starém zákoně (např. Iz 65,12). Proroci dávají jasně najevo, že odmítání lidí přijmout výrazy Boží milosti ani v nejmenším neubírá na Boží svrchovanosti.¹²⁸

Autor dodává, že pokud nemůžeme odolávat Boží milosti, pak nevěřící zahynou nikoliv proto, že nechtějí reagovat, ale proto, že ani *nemohou*. Boží milost pro ně není účinná. Bůh pak připomíná spíše rozmarného panovníka, který si pohrává se svými poddanými, než Boha lásky a milosti. Jeho „kdokoli chce“ se stává krutou hrou, jaké není rovno, protože ji hraje Bůh.¹²⁹ Jenže Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista s námi nehraje žádnou hru – Bůh *je* láska a ze samé podstaty lásky vyplývá, že jí lze odolávat, nebo ji odmítat. Na takovou lásku může existovat jenom jediná přiměřená odezva: kát se a uvěřit. Bůh, jehož láska toužebně zve každého k sobě, leč nenutí tak, že by nebylo možno se vzepřít, Bůh, jemuž odmítání zraňuje srdce, to musí být Bůh, jehož velikost přesahuje naše představy. Tyto úkony samozřejmě nelze dokázat bez Božího uschnění, není jich v nás však docilováno bez naší ochoty.

Horton nabádá, abychom měli na mysli, že Bůh chce syny, nikoliv loutky – mohl by nás naprogramovat, abychom reagovali s korektností politika, ale to by nebyla láska. Koneckonců – i přestože jsou lidé totálně zkažení, tak i v těch nejzkaženějších zůstalo něco z Božího obrazu¹³⁰ (viz Gn 1,27¹³¹).

Shrnu-li tedy problematiku Boží milosti, kalvinisté věří v to, že milost svatého, svrchovaného Boha *musí* být pouze *neodolatelná*. Pokud by tomu bylo jinak, byla by podle nich Boží suverenita znehodnocena. Mohl-li by člověk do této milosti jakkoliv „zasáhnout“, už by se nejednalo o Boží milost neodolatelnou. Zdá se tedy, že opačný názor, jímž je *odolatelná* milost, musí snižovat Boží svrchovanost na úkor člověka. Pokud by však byla milost neodolatelná, pak musí buď uvěřit každý, kdo je osloven Kristovým evangeliem (což se však v reálném životě neděje), nebo je tato milost *účinná* pouze pro ty, kdo jsou povoláni – v tom případě Boží láska není dostatečná pro to, aby Pán Ježíš zemřel za celý svět.

128 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 373.

129 *Tamtéž*, s. 374.

130 *Tamtéž*, s. 374.

131 „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muž a ženu je stvořil.“

Odolatelná milost, na které trvají arminiani, nemůže oslavovat člověka na úkor Boha, jelikož je slučitelná jak s Božími atributy, jako jsou svatost a svrchovanost, tak i s Boží láskou a milosrdenstvím. Odmítnutí milosti ze strany člověka nesnižuje Boží atributy svatosti a svrchovanosti, zatímco atributy jako láska a milosrdenství, které jsou nutné ke spasení, se týkají všech lidí.

4.5. Arminianismus a setrvání ve víře

Nejen, že se v otázce *setrvání ve víře* kalvinisté s arminiany opět nemohou shodnout a je to pro první z nich další příležitost zdůraznit, že i v tomto případě arminiani omezují Boží svrchovanost na úkor lidské způsobilosti - kromě toho se však i v rámci diskuze uvnitř „arminianského tábora“ jedná o jednu z nejsložitějších otázek. Zatímco v dalších bodech, jako jsou totální zkaženost, neomezené smíření či odolatelná milost, se příznivci arminianských myšlenek téměř vždy zcela shodují, v tomto bodě není odpověď tak jednoznačná.

4.5.1. Rozdílnost názorů na setrvání ve víře a nebezpečí *karikatur*

Sám Arminius byl v tomto bodě agnostikem¹³². K tomu uvedl: „Nikdy jsem neučil, že by opravdový věřící kdy mohl úplně či s konečnou platností odpadnout od víry a zahynout. Netajím se však tím, že v Písmu jsou oddíly, které podle mého názoru toto učení obsahují.“¹³³ Remonstranti i současní arminiani každopádně vidí problém v kalvinistických tvrzeních, že „důsledkem vyvolení je skutečnost, že Bůh bude působit tak, že ti, které vybral k věčnému spasení, budou uschnout setrvat ve víře do konce“ či že „ti, kteří jsou účinně povoláni k naději spasení, skutečně vytrvají až do konce a budou oslaveni.“¹³⁴ Zatímco Arminius byl ve svém názoru spíše opatrnější, mnozí pozdější i současní arminiani se této problematice věnují více do hloubky a připouštějí, že Bible spaseného člověka o skutečnosti, že se

132 LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení*, s. 164.

133 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 382.

134 PIPER, John. Vyrvalost svatých. In *Zápas o duši*. 2000, č. 65, s. 16.

nemůže odloučit od víry, buď ujišťuje nebo ne, avšak zároveň není nemožné hledat poněkud vyváženější biblickou interpretaci.¹³⁵

S. Horton varuje před krajními názory z obou táborů, které nazývá *karikaturami*: 1) Někteří arminiáni obviňují kalvinisty, že věří tomu, že jakmile jsou spaseni, mohou si dělat cokoli hříšného se jim zachce – jako by věřili, že posvěcující dílo Ducha a Slova se jich netýká; 2) Někteří kalvinisté by podle něj zase mohli tvrdit, že arminiáni věří tomu, že „vypadávají“ ze spásy a „zapadávají“ do ní pokaždé, když zhřeší a poté se kají – jako by věřili, že Boží láska, trpělivost a milost jsou tak křehké, že se bortí pod sebelehčím tlakem. Tyto „extrémy“ se podle Hortona velmi často nezakládají na skutečnosti.¹³⁶

4.5.2. Problematika setrvání ve víře z pohledu Písma

Domnívám se, že Písmo (a celá historie křesťanství) uvádí nejrůznější příklady, kdy se určití lidé hlásili ke křesťanství či přímo tvrdili, že se obrátili ke Kristu - přesto o nich víme, že jejich nadšení jim nevydrželo do konce, jejich víra ochladla či snad přímo odpadli od Krista. Existují mnohé pohledy na tuto problematiku, které bych shrnul do tří základních bodů:

1) *Nejednalo se o skutečné věřící.* Tito lidé *vypadali* jako věřící, tudíž nebyli znovuzrozeni, a tak nemohli své spasení ani ztratit – to je častý argument kalvinistů proti arminiánům, kteří poukazují na příklady z Písma, které ukazují na ty, kteří nevytrvali (1 J 2,19¹³⁷, Mt 7,22-23¹³⁸). O takových lidech smýšlí jako o těch, kdo doopravdy nebyli křesťané, ač se tak jiným jevíli. To, že to nebyli opravdoví křesťané, se ukázalo, až když odpadli. Nejsou to lidé, kteří by dobře začali

135 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 383.

136 *Tamtéž*, s. 382.

137 „Výšli z nás, ale nebyli z nás. Kdyby byli z nás, byli by s námi zůstali. Ale nezůstali s námi, aby vyšlo najevo, že nepatří všichni k nám, kdo jsou s námi.“

138 „Mnozí mi řeknou v onen den: 'Pane, Pane, což jsme ve tvém jménu neprorokovali a ve tvém jménu nevymítali zlé duchy a ve tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?' A tehdy jim prohlásím: 'Nikdy jsem vás neznal; jděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti.'“

křesťanský život, a pak „nějak odpadli“ - oni nikdy křesťané nebyli, ač tak vypadali – Ježíš říká, že je nikdy neznal.¹³⁹

2A) *Jednalo se o skutečné věřící.* Jejich víra „pouze“ ochladla, což ale neznamená ztrátu spásení (Zj 2,4-5¹⁴⁰). O takových věřících píše apoštol Pavel v epištole 1. Korintským¹⁴¹, že je v budoucnu čeká soud a při něm bude možné, aby ačkoliv přijali spásu, utrpěli značnou ztrátu.¹⁴²

2B) *Jednalo se o skutečné věřící.* Tito lidé *opravdu odpadli*, a tak ztratili svoje spásení. To je v rozporu s kalvinistickým pohledem (viz bod 1). Arminiáni poukazují na verše, z nichž je patrné, že něco takového možné je – např. 1 J 2,19 či Žd 6,4-6¹⁴³. Kalvinisté jejich výklad popírají a argumentují tím, že v případě prvního verše tito lidé „nepatřili k nám“ - nebyli tedy skuteční křesťané. Co se týče druhé pasáže, tak situace je složitější i pro kalvinisty, jelikož pisatel listu Židům jasně píše o některých, „kdo byli už jednou osvíceni a okusili nebeského daru (...), kdo zakusili moc budoucího věku.“ Je možné, aby takto autor popisoval nevěřící? Ryrrie se tímto diskutovaným oddílem zabývá podrobněji – podle něj je běžně vykládán nejen arminiánským i kalvinistickým způsobem, jedná se však o zcela výjimečný biblický oddíl, který on chápe jinak: jedná se sice o lidi znovuzrozené, avšak nevyspělé věřící, kteří dospět nechtějí. Pisatel listu podle něj tedy varuje, že v křesťanském životě není možné se vrátit na začátek a začít znovu, a proto zbývají pouze dvě možnosti: buď zůstat v dosavadním stavu nedospělosti, nebo směřovat k dospělosti. Tento oddíl je tak přísným varováním, protože to má vážné důsledky, nikoliv však peklo.¹⁴⁴

Tím se dostávám k myšlence, kterou v souvislosti s těmito pasážemi zastávají kalvinisté - podobné výstrahy vidí jako čistě hypotetické. P. Steiger

139 STEIGER, Pavel. Zaplatil Pán Ježíš za všechny hříchy všech lidí? In *Zápas o duši*. 2007, č. 92, s. 9.

140 „Ale to mám proti tobě, že už nemáš takovou lásku jako na počátku. Rozpomeň se, odkud jsi klesl, navrať se a jednej jako dřív.“

141 Bible, 1 K 3,12-15: „Zda někdo na tomto základu staví ze zlata, stříbra, drahého kamení, či ze dřeva, trávy, slámy – dílo každého vyjde najevo. Ukáže je onen den, neboť se zjeví v ohni; a oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka. Když jeho dílo vydrží, dostane odměnu. Když mu dílo shoří, utrpí škodu; sám sice bude zachráněn, ale projde ohněm.“

142 Bible: Studijní bible s výkladovými poznámkami – Český ekumenický překlad. 1. vyd. Springfield: Life Publishers International, 2009, s. 1858

143 „Kdo byli už jednou osvíceni a okusili nebeského daru, kdo se stali účastníky Ducha svatého a zakusili pravdivost Božího slova i moc budoucího věku, a pak odpadli, s těmi není možno znovu začínat a vést je k pokání, protože znovu křížují Božího Syna a uvádějí ho v posměch.“

144 RYRIE, CH. C. *Základy teologie*, s. 387.

v duchu kalvinistických názorů píše, že tato varování jsou nám dána jenom proto, abychom se jimi nechali napomenout a nikdo z vyvolených tak nezahynul (zatímco nevyvolení brát Bibli vážně nebudou).¹⁴⁵ Arminián S. Horton však používá příměr k výstražným značkám na silnici, které nás varují před různými nástrahami a nebezpečími na silnici. Pokud se ale ani jedno ze signalizovaných nebezpečí nepotvrdí, co si pomyslíme?, ptá se a odpovídá následující otázkou: Hrál si zde nějaký rošťák, nebo blázen, když výstrahy neodpovídají skutečnosti?¹⁴⁶

4.5.3. Arminianismus jako teologie oslavující Boha a setrvání ve víře

Zdá se, že arminiánský názor na setrvání ve víře, který vychází z toho, že Písmo zahrnuje oddíly věnující se odpadnutí od víry, přičemž ne vždy se musí jednat pouze o hypotetická varování, je zcela konzistentní s ostatními body arminiánské teologie. Jak jsem již uvedl v předchozí kapitole, Bůh je láska a ze samé podstaty lásky vyplývá, že jí lze odolávat, nebo ji odmítat – a to může platit i v průběhu našeho křesťanského života. Odmítnutí takového daru skutečně nemůže ohrozit, ani umenšit Boží svrchovanost, ačkoliv naše odmítání Bohu zraňuje srdce.

Jak jsem již také uvedl, musíme si uvědomit, že Písmo říká, abychom se vyvarovali toho, abychom ostatní soudili – a to týká i případů, kdy se nám může zdát, že některý z našich bratrů v Kristu již nepřekypuje nadšením jako dříve a jeho víra ochladla, nebo nám dokonce může připadat, že odpadá od víry. Do srdcí lidí nevidíme - tam vidí jen Bůh, proto není našim úkolem soudit, ale navzájem se povzbuzovat (Žd 3,13¹⁴⁷). Jak píše C. S. Lewis – svět se neskládá pouze ze stoprocentních křesťanů a stoprocentních nekřesťanů, jelikož existují lidé, kteří se pomalu stávají křesťany, i takoví, kteří pomalu přestávají být křesťany, a např. takoví, kteří přijímají pouze určité křesťanské doktríny.¹⁴⁸ Tím nechci nějak

145 STEIGER, Pavel. Zaplatil Pán Ježíš za všechny hříchy všech lidí? In *Zápas o duši*. 2007, č. 92, s. 9.

146 HORTON, Stanley M. *Systematická teologie*, s. 386.

147 „Naopak, povzbuzujte se navzájem den co den, dokud ještě trvá ono 'dnes', aby se nikdo z vás, oklamán hříchem, nezatvrdil.“

148 LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství*. 2. české vyd. Praha: Návrat domů, 2008, s. 181.

„snižovat laťku“, kterou obvykle na sebe klademe v našem evangelikálním či letničním prostředí. Chci jen poukázat na to, že ten, kdo dává víru a uděluje milost, není nikdo jiný než svrchovaný, milující, svatý Bůh – Hospodin, který si přeje, abychom nejen nadšeně uvěřili, ale také s pomocí Jeho svatého Ducha v naší víře nadšeně vytrvali až do konce.

5. Závěr

Cílem této práce je obhájit názor, že arminianismus není teologií, která oslavuje člověka a omezuje Boží svrchovanost, ale že je tomu právě naopak. Po seznámení se základními pojmy, jako jsou arminianismus, kalvinismus, pelagianismus, semipelagianismus apod., jsem vytýčil tři hlavní oblasti, v nichž jsou arminiani obviňováni z toho, že tato teologie oslavuje člověka na úkor Boha. V hlavní části jsem rozebral pět základních bodů, v nichž se teologie arminianismu liší od reformované teologie, a snažil se dokázat, že ve všech těchto bodech je arminianismus skutečně teologií oslavující Boha.

Věřím, že tato práce může být užitečným čtením pro ty, kdo hledají více informací na toto téma, nechtějí však zůstat jen u základních teologických definicí, ale touží po hlubším pochopení problematiky – proto jsem ve své práci vycházel z řady významných děl převážně současných zastánců obou táborů – arminianismu i kalvinismu - a zároveň jsem odkazoval na množství souvisejících biblických pasáží a citoval biblické verše.

Domnívám se, že z této práce vyplývá, že značná část křesťanů ze současných protestantských církví evangelikálního či letničního směru hlásících se k arminianismu nejenže ve sporu mezi evangeliem a sektami stojí spolu s věřícími z reformovaných církví (kalvinisty) společně na straně evangelia proti sektám, jako jsou Svědkové Jehovovi či mormoni; při hlubším studiu dokonce zjistíme, že v určitých bodech jsou arminiani schopni nejen obhájit, že jejich teologie nijak neomezuje Boží svrchovanost na úkor člověka, ale naopak mohou vznést námitku, že kalvinistické učení nepředstavuje svrchovaného a svatého křesťanského Boha milosti, lásky či milosrdenství. To bylo pro Arminia a jeho pokračovatele důvodem pro sepsání Remonstrace a pro mnoho křesťanů na celém světě pro následování arminianské teologie.

Vzhledem k tomu, že tato práce je omezená určitým prostorem a zahrnuje stále jen určitou část myšlenek týkajících se tématu, chtěl bych čtenáře povzbudit k četbě Bible i dalších knih či článků např. těch autorů, z nichž vycházím v této práci. Kéž vám Pán při vašem studiu bude žehnat!

Seznam použitých zkratek

Bible - Starý zákon

Gn	První Mojžíšova (Genesis)
Ž	Žalmy
Iz	Izaiáš
Jr	Jeremiáš
Jon	Jonáš

Bible – Nový zákon

Mt	Matouš
Mk	Marek
L	Lukáš
J	Jan
Sk	Skutky apoštolské
Ř	Římanům
1 K	První list Korintským
2 K	Druhý list Korintským
Ef	Efezským
Žd	Židům
2 Pt	Druhý list Petřův
1 J	První list Janův
Zj	Zjevení Janovo

Seznam literatury

Bible: Studijní bible s výkladovými poznámkami: Český ekumenický překlad. 1. vyd. Springfield: Life Publishers International, 2009. ISBN 978-0-7361-0420-3.

CARSON, D. A. *How Long, O Lord?: Reflections on Suffering and Evil.* 2. vyd. Nottingham: Inter-varsity Press, 2006. ISBN 978-1-84474-132-8.

GIBSON, Greg. Calvinismus nebo arminianismus. In *Zápas o duši.* 2012, č. 112, s. 21. ISSN 1804-2880.

HICKS, Tom. Mají křesťané svobodnou vůli? Proč na tom záleží... In *Zápas o duši.* 2015, č. 123. ISSN 1804-2880.

HORTON, Michael. *For Calvinism.* 1. vyd. Grand Rapids: Zondervan, 2011. ISBN 978-0310324652.

HORTON, Stanley M. *Systematická teologie.* 1. české vyd. Překlad Jiří Hedánek. Albrechtice: Křesťanský život, 2001. ISBN 80-711-2069-3.

LANE, Tony. *Dějiny křesťanského myšlení.* 1. české vyd. Překlad Š. Grauová, V. Ondráček, J. Bartoň, P. Kolmačka, Š. Bouzková, A. Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-47-X.

LEWIS, C. S. *K jádru křesťanství.* 2. české vyd. Překlad Dan Drápal. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 978-80-7255-188-0.

MALEK, Sobhi. *Islamic Exodus Into the freedom of Christ.* 1. vyd. Bloomington: Trafford Publishing, 2008. ISBN 978-1-4120-8415-4.

OLSON, Roger E. *Arminian Theology: Myths and Realities*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2006. ISBN 978-0-8308-2841-8.

PALMER, Edwin H. *The Five Points of Calvinism*. 3. vyd. Grand Rapids: Baker Books, 2010. ISBN 978-0-8010-7244-4.

PETERSON, Robert A. a M. D. WILLIAMS. *Why I Am Not an Arminian*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2004. 978-0-8308-3248-4.

PINNOCK, C. H. a J. D. WAGNER, ed. *Grace for All: The Arminian Dynamics of Salvation*. 1. vyd. Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2015. ISBN 978-1-4982-0012-7.

PIPER, John. *Five Points Towards a Deeper Experience of God's Grace*. 1. vyd. Fearn: Christian Focus Publications Ltd., 2013. ISBN 978-1-78191-252-2.

PIPER, John. Omezené smíření. In *Zápas o duši*. 1999, č. 63, s. 18. ISSN 1804–2880.

PIPER, John. Vytrvalost svatých. In *Zápas o duši*. 2000, č. 65, s. 16. ISSN 1804–2880.

REISINGER, John G. Boží a lidská účast na spasení. In *Zápas o duši*. 2002, č. 74, s. 18. ISSN 1804-2880.

RYRIE, CH. C. *Základy teologie*. 1. vyd. Třinec: Biblos, 1994. ISBN 80-900240-6-8.

STEIGER, Pavel. Calvinismus versus arminianismus - přehled. In *Zápas o duši*. 1999, č. 62, s. 15 - 21. ISSN 1804–2880.

STEIGER, Pavel. Calvinismus – zachování svatých. In *Zápas o duši*. 2000, č. 65, s. 16 - 18. ISSN 1804–2880.

STEIGER, Pavel. Svrchovanost Boha. In *Zápas o duši*. 1998, č. 55, s. 32. ISSN 1804-2880.

STEIGER, Pavel. Zachování svatých. In *Zápas o duši*. 1998, č. 65, s. 15. ISSN 1804-2880.

STEIGER, Pavel. Zaplatil Pán Ježíš za všechny hříchy všech lidí? In *Zápas o duši*. 2007, č. 92. ISSN 1804-2880.

WALLS, J. L. a J. R. DONGELL. *Why I Am Not a Calvinist*. 1. vyd. Downers Grove: InterVarsity Press, 2000. ISBN 978-0-8308-3249-1.